שנה חמישית — HATOREN — גליון מט (קמט)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V — NEW YORK, FEBRUARY 28, 1919 — No. 49 (149)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres.; Sol. Lamport, Treas.; Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

דרוש מנהל

לתלמוד־תורה דנורפולק, ווירג'ינא, דרוש מנהל חרוץ ומנוסה בשיטת עברית בעברית, אשר ידע ויבין לסדר ולנהל את בית־הספר האורתודוכסי. עליו לדעת היטב את השפה האנגלית לנאם לפני תלמידי התלמוד־תורה. המשכורת לאיש הנכון אלפים לשנה וגם יותר. לפנות אל:

S. Stam, 743 Charlotte St., Norfolk, Va.

דרוש מורה

בבית־הספר העברי של

HEBREW ORPHAN ASYLUM

Amsterdam Ave. and 137th St.

בעיר ניו־יורק.

לפנות אל המנהל משעה 3 עד שעה 6 אחר הצהרים.

דרוש מורה

לתלמוד־התורה דס"ט־יוסף, מיזורי, דרוש מורה עברית בעברית מנוסה. שכר הגון למורה מעולה. לפנות אל ראש ועד החנוך:

Jacob J. Rosenthal

307 South 6th Street, St. Joseph, Mo.

נמצא בדפוס ויצא בקרוב

לוח אחיעבר

שנה שניה

מאסף ספרותי עם תמונות וציורים

בהשתתפות טובי הסופרים העברים באמריקה ובחוץ־לארץ.

הלוח השני יצא בכמות ובהיצוניות כעין ה„לוח" הראשון.

החתימה מתקבלת תיכף.

מחיר הלוח על־ידי חתימה עליו למפרע, עם המשלוח, רק $1.10; מעבר לשיקאגו מערבה — $1.15.

מכורך — $1.60; מעבר לשיקאגו מערבה — $1.75.

מחירו הקצוב אחרי הופעתו $1.60 בלי כריכה ובכריכה $2.10 בלי המשלוח.

אנו מבקשים מאת טובי העברים בכל אתר ואתר להזדרז בחתימתם, כדי שנוכל להספיק להם את המאסף תיכף כשיצא מבית הדפוס.

הכתובת:

LUAH ACHIEBER
55 Fifth Avenue, New York, N. Y.

דרוש מורה

לתלמוד־תורה בקאלגארי דרוש מורה מומחה להורות בשיטת עברית באנגלית, גם לנהל בית־ספר. שכר הגון למורה הגון. לפנות אל:

Ben Shnitka

922 E. 19th Ave., Calgary, Alta., Canada.

מורים דרושים

שני מורים דרושים לתלמוד־תורה דניו־בורג, נ. י., מנוסים בשיטת עברית בעברית. שכר הגון למורים הגונים. לפנות בכתב למזכיר התלמוד־תורה:

I. RIDER

36 Liberty St., Newburg, N. Y.

שנוי הכתובת

אנו מבקשים מאת חותמי „התורן" להודיע לנו על־דבר שנוי כתובתם תיכף אחר העתקת דירתם, כדי שהגליונות יגיעו לידם על־פי כתבתם החדשה בלי שום עכוב.

הנהלת „התורן".

הנחה לחותמי „התורן".

במערכת „התורן" נמצאים למכירה במספר מצומצם:

„התורן" (החדשי) שנה א', מכורך המחיר $1.50 — לחותמי „התורן" $1.20

„התורן" (השבועי) שנה ג', מכורך המחיר $3.50 — לחותמי „התורן" $2.50

„התורן" (השבועי) שנה ד', מכורך המחיר $4.00 — לחותמי „התורן" $3.00

כל המחירים עם המשלוח

הנהלת „התורן".

לחותמי קאנאדה

אנו פונים שוב לחותמי קאנאדה ומבקשים מהם לא לשלוח לנו יותר המחאות פרטיות (טשעקס), אלא המחאות פוסטה (מאני ארדערס) מפני העכוב שיש בזה לענין גבית הכסף.

הנהלת „התורן".

No. 7 (57)

מי שיש לו גליון (57) 7 של „התורן" מתבקש לשלחו להנהלת „התורן". אנו נשלם לו את מחירו בתורה.

הנהלת „התורן".

VOL. V — NEW YORK, FEBRUARY 28, 1919 — No. 49

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמשית — ניו־יורק, כ"ה אדר ראשון, תרע"ט — גליון ארבעים ותשעה

מתקבלת החתימה על „התורן" לשנתו הששית

(מארץ 1919 — מארץ 1920)

עם גליון חמשים, שהוא גם גליון המאה וחמשים, תתם השנה החמשית להופעת „התורן", וכל קוראינו מתבקשים איפוא להזדרז ולחדש את התימתם תיכף ומיד, כדי שלא יבוא עכוב במשלוח הגליונות אליהם לשנת „התורן" הבאה.

פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ

לְמַצַּב הַדְּבָרִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה.

ווילסון, נשיא ארצות־הברית, הגיד בתוך נאומו אשר נשא בבוסטון ביום 24 לחודש זה את הדברים האלה: „אותה אירופה, אשר אָנכי ראיתיה, מלאה תקוות. כולם הם שם מחודרים ברוח התקוה, כי אָנו עומדים עתה על מפתן של תקופה חדשה, שבה יבינו הלאומים איש לרעהו, שבה יתמכו העמים איש את רעהו, שבה ישתמשו הלאומים בכחותיהם המאוחדים, למען ישלוט הצדק בעולם".

דברים נעלים ויפים. אירופה נאה וחסודה.

אולם לשמע הדברים הנעלים האלה, לשמע התהלות והתשבחות להתקופה החדשה, הממשמשת ובאה בעולם (והלא פי ווילסון, המיסד והראש של אגודת־העמים, הוא המדבר אלינו!), — דברים ותהלות שהיינו צריכים לשמוח עליהם ולהיות מאושרים לשמוע אותם, כשהם יוצאים מפורש מפי הכהן הגדול בהיכל האנושות, שאליו נשואות כיום עיני כל העמים המדוכאים, השואפים לתחיה ולתקומה, — והנה לשמע הדברים האלה מתעוררת בלבנו מאליה השאלה: וגורלו של עמנו מה יהא עליו? האם יהיה גם העם העברי אחד מאותם העמים אשר יבינו לרוחו, אשר יתמכוהו ואשר ישתמשו בכחות מאוחדים לתת לו צדק ומשפט בתוך האגודה החדשה — תקות הדור ונזר הנצחון של הרוח האנושי?

ההיסטוריה שותקת. אין אָנו שומעים מפי הגדולים, מפי תקיפי־העולם, מפי בית־דין העמים, דברים ברורים, שאין לטעות בהם, ולא גם רמזים גלויים בנוגע לגורלנו בתוך אותן הארצות, ששם עשקו ועוד עושקים כיום את משפטנו וזכויותינו האנושיות, ששם גם היום חיינו וכבודנו הם הפקר גמור, ובכל יום עושים בנו נקמות חדשות, ששם גם היום מכים אותנו, בוזזים את קנינינו, מחללים את כבודן של בנות ישראל, שורפים את זקנינו ונערינו בבתי־מדרשנו ועושים בנו שחיטות נוראות, ויחד עם זה מאיימים עלינו לבל נספר להעולם הגדול, לבל

נספר לדור את כל השערוריות האלה אשר לא נשמעו כמוהן גם בשנות־החושך, עת „אשר האדם שלט באדם לרע לו".

פולניה הוקמה על תלה. מלאכי־השלום ותקיפי־עולם עוזרים על ידה, מחזקים את אָשיות מדינתה, דואגים לעתידותיה, להפרחתה ולהצלחתה. גדולי העולם, מבשרי התקופה החדשה, שמחים בבנינה של פולניה הנהרסה. שכחו את עונותיה, ולא שמו לב אל המטבח החדש, אשר הכינה לבני עמנו בערים שונות. ומלאכי־השלום, יוצרי התקופה החדשה, אינם מתנים שום תנאים עם פולניה ועם רומיניה, שאין הן יכולות להכנס לאגודת־העמים, אין הן צריכות להתקיים ואין הן ראויות לשום תמיכה, לשום אשור ולשום תשומת־לב כל זמן אשר לא תעשינה קץ לפרעותיהן בקרב היהודים, כל זמן אשר לא תתנה זכויות מלאות, בכל ההוראות של המלים האלה, להיהודים היושבים בקרבן, וכל זמן שאין ערובה אחראית גמורה, שהזכויות האלה לא תשארנה רק על הנייר.

כשנתפרסם, ואחרי כן גם נתאשר, המטבח החדש שעשו הפולנים בקרב היהודים בערים שונות, כשנודעה בקהל כל אכזריותם של אצילי הפולנים, צבאם והמונם בנוגע להיהודים (שרבים מהם לחמו דורות על שחרורה של פולניה, ושרבים מהם הרחיבו והעשירו את לשונה, ספרותה, אמנותה ומדעיה, ועזרו לעשות לפולניה שם בגויים), אָז הרימונו מחאות, אָז קמו לנו שתדלנים, אָז פנינו לראשי ממשלות שונות, אָז שלחו ועדים לחקור את השערוריות, אָז הפלנו תחינתנו במקום הראוי, וגם במקום שאינו ראוי כלל, לקום לעזרה לאחינו השדודים והעשוקים, שחייהם תלויים להם מנגד בפולניה הדימוקראטית, הריבולוציונית, המשתחררת והקמה לתחיה בחסדן של ממשלות־ההסכם.

ומה היה סופם של כל הדברים האלה, של כל המחאות, של כל השתדלנות מצד גדולינו, של כל הועדים וההבטחות וההרגעות, שבאו מ„מקומות גבוהים"? הכל נשאר כמקודם. השודד בפולניה שודד, הבוזז — בוזז והעושה נקמות בקרב אחינו — עושה בלי מפריע, מבלי שים לב לכל מחאותינו וצעקותינו, מבלי שים לב לכל הועדים ולכל ההבטחות שנתנו לנו, באופן פרטי ובלתי־רשמי, ב„מרומים". אנחנו מתמוגגים בדמעותינו, נאנחים ונאנקים, דוויים וסחופים — ופולניה וגם ארץ העמלקים חוגגות נצחון אחר נצחון באספת־השלום, בבית־דין העמים, יוצרי התקופה החדשה, התקופה של צדק ומשפט.

והשאלה מתעוררת מאליה: אם השתדלנים שלנו והפוליטיקה הלאומית שלנו אינם שוים מאומה, אז הפוליטיקה שלהם ומלאכי־השלום שלהם אינם שוים מאומה? בכל אופן דבר־מה רקוב בממלכת דניה. בדניה שלנו, או בדניה שלהם?

ואין אָנו יודעים כיום, בשעה זו, מה יהיה גורלנו בארצות הנכר? מה יהיה גורלנו הלאומי, אחרי כל הקרבנות, בנפש וברכוש, הרבים והעצומים, שהבאנו למלחמת־עולם זו, שכל עיקרה לא באָה, כמו שמבטיחים אותנו, אלא לשחרר את העמים המדוכאים ולתת להם תקומה, אחרית ותקוה? האם נשאר גם עתה בנים חורגים להאנושות החדשה והמתחדשת? האם ימלאו את כל תביעותינו, לפי ההחלטות שנתקבלו בקונגרסים שונים, רק בפרורים, בשיורי עצמות יבשות מעל שלחן העמים, בעוד אשר למדכאינו יתנו כל נתח טוב ושמן מנה אחת אפים?

בשעה זו אין אנחנו יודעים מאומה. מספרים לנו מעשיות שונות, ומהן גם אגדות דמיוניות; המודיעים בהעתונים היהודיים מגרים את עצבינו יום־יום בלקוטי ידיעות מקוטעות, בשמועות פורחות, בבשורות קלוטות מן האויר, המכחישות והסותרות זו את זו. אולם אין נותנים ידיעות ברורות ומאושרות.

מה שהיה לפנים הוא גם עתה. שם — מאחורי הקלעים, שם — בחוגים ידועים, שם — בספירות גבוהות, — שם נארגת הפוליטיקה שלנו, שם חותכים את גורלנו. נוסעים מפאריז ללונדון, מלונדון — לפאריז, באים שלוחי עמנו אל אספת־השלום מהתם, מהכא, מארבע פנות העולם, או שהם צריכים לבוא, מחכים להם, אלה מקדימים ואלה מאחרים, אלה יכולים ואלה אינם יכולים כלל לבוא; יש שם חכוכים, יש שם ניגודים, אלה מתפרצים לדבר בשם עמם ואלה נדחקים מעצמם; מבטלים זה את זה, מבקרים זה את זה, מאשימים זה את זה; שער הבטחון שלנו עולה ויורד, יורד ועולה; רמזים, הבטחות, הכחשות, האשמות, התנצלויות; אין שם יהודים גדולים; באו לשם היהודים היותר גדולים; התאחדו, התפזרו; טכסו עצות מאחורי דלתים סגורות; — אלה הם הדברים, שאָנו שומעים יום־יום. אלה הם הדברים, שמודיעים לנו מהתם להכא. ומודיעים לנו לא באופן רשמי, בדרך ישר וממקורות שיש להם אחריות ושאָנו נותנים אמון בהם, כי־אם על־ידי מודיעים בעתונים, על־ידי שיחות עם סופרים, שיחות שיש להכחישן, אם יש צורך בדבר.

בתוך כל המהומה והמבוכה הזאת, בתוך כל הסודות הלוטים בערפל, הנה יש רק דבר ברור אחד, והוא, כי אנגליה תקיים את הבטחתה, שנתנה על־ידי באלפור לעם ישראל בדבר ארץ־ישראל, ושאגודת־הלאומים — ביחוד ראשה ויוצרה הנשיא ווילסון — תהיה לנו לעזר ליסד את ביתנו על אדמת אבותינו, ולתת לנו את היכולת ליסד לנו שלטון עצמי.

ודבר ברור הוא, שראשי הציוניים זריזים וחרוצים הם בעבודתם. ואחרי שמצליחים הם בעבודתם הבלתי־פוסקת ואחרי שתקותנו הציונית קרובה להתגשם בפועל, לפי מדת היכולת בשעה זו, על כן התעוררו רבים ממתנגדינו, ממתנגדי התחיה הלאומית על אדמת אבותינו, להאשים את הציוניות, כי היא היא הגורמת לקפוח זכויותינו בפולניה ורומיניה.

גורלה של הציונות היא כגורלה של האומה העברית. כל אשמה, כל עלילה מטילים עליה.

אולם דוקא נצחונה של הציונות יהיה נצחונה של כל האומה העברית בארצות הנכר. הציונות לא לבד שאין היא מזיקה להשגת זכויותינו האזרחיות, המדיניות והלאומיות בארצות־הנכר, אלא שהיא עוד מחייבת ועוזרת להשגת הזכויות האלה.

המיסד את הציונות המדינית ברא גם את הפולי־טיקה הלאומית שלנו. אם ידעו ראשי הציוניים בארצות שונות ללכת בכל עת בדרך הישרה של הפוליטיקה הזאת, שתמיד היתה מטרה ברורה לנגד עיניה — זוהי שאלה אחרת. אבל זהו דבר של ודאי, שהציונות מוכרחה ללכת בדרך הפוליטיקה הלאומית, למען תגיע אל מטרתה האחרונה. ובדרך זו אחזו גם אלה העומדים עתה בראש התנועה הציונית.

אולם אלה המתמרמרים על הציונות, אלה הרואים בה סכנה לקיומם של בני עמנו בארצות הנכר — אלה אין להם כל שיטה מדינית, אלה אין להם כל פוליטיקה לאומית. אלה המתנגדים לא שמו מעולם את לבם להרעיון הפשוט והברור, כי אין פתרון חלקי לשאלת היהודים הכללית; אין פתרון לשאלה זו, אשר יהיה תלוי בחסדה של אחת הממשלות, של אחת המפלגות או בחסדו של אחד הזרמים המדיניים בשעה ידועה; אין פתרון לשאלת קיומנו בגויים, אם אין אנו רוצים בטמיעה גמורה, כל זמן שלא הכירו העמים את זכותנו להיות עם יושב על אדמתו וגורלו המדיני נתון בידיו הוא. וכל אלה השואפים בשעה זו להזיק להציונות המדינית עושים רק את הנסיון האחרון להסב את גלגל הזמן אחורנית. וזה לא יצלח גם בידי ממשלות תקיפות.

פַּרְלַמֶנְט יִשְׂרְאֵלִי

מאת

ש ל מ ה ג ו ל ד נ ב ר ג.

ב.

מי היה מחוללו של הרעיון על־דבר פארלאמנט ישראלי בראשית שנות המאה הנכחית? מה היתה צורתו הראשונה בשעת גלויו בחיים ובספרות שלנו? בסבר איזו פנים קבל את ההופעה הזאת אותו הקהל היהודי, שאליו פנו ראשונה בקריאה זו? — שלש השאלות הללו מתעוררות בלב כל אחד, הבא לחקור אחרי התפתחותו והשתלשלותו של הרעיון הזה, ועל שלש אלה, עד כמה שאפשר לשמוע את הד הרעיון מתוך מהלך המאורעות וחלופם, אנו יכולים למצוא תשובה בעובדות מסוימות, שרשומן ניכר בעמודי העתונות ודברי־הימים שלנו.

למחוללו של רעיון הפארלאמנט הישראלי — שהיה, לפחות, מוציאו הראשון לאויר העולם, צר צורתו הראשונה — יכולים אנו לחשוב את הפרופיסור מ. פיליפסון, שפרסם בשנת 1901 בהשבועון היהודי בלשון האשכנזית „מזרח ומערב" (חוברת ב') את מאמרו המיוחד בשם „היש צורך ליהודים האשכנזים בהסתדרות כללית?"

מאמר זה, שבא לדרוש הסתדרות יהודית כללית לצרכי הגנתו של הצבור היהודי בגרמניה על זכויותיו הפוליטיות העשוקות ואת „יום־היהודים", בתור הסמל של אותה ההסתדרות הכללית ובא־כחה של כנסת־ישראל מאורגנת ומאוחדת, — נושא עליו במדה היותר גדולה חותם זמנו, מקומו ויוצרו. בעל המאמר מקדיש את רוב דבריו לביאור מצבו החברתי המשונה של הצבור היהודי בגרמניה, לבירור תכסיסי ההגנה של אותו הקהל על זכויותיו הפוליטיות בחיים, ומותח בקורת חריפה על אותן החברות היהודיות השונות, שנוצרו למטרת הגנה זו ולא מלאו את חובתן. ואולם כשהוא בא לבסס את הצורך בהסתדרות יהודית חדשה לתכלית זו, כשהוא מביא את הוכחותיו וראיותיו לקריאת „יום־היהודים", אין פיליפסון האי־ציוני והלאומי־למחצה נשען על הדרישות העממיות והלאומיות הבאות מ ל ג ו, מצרכי חייו של הצבור היהודי גופו שבגרמניה, אלא על אותן הבאות מ ל ב ר, ממצבו הרעוע של הליבראליזם הגרמני, שהוא „משענת קנה רצוץ" לבעלי־בריתו היהודים, מאבדן אמונתו של הצבור היהודי ב„חסד־לאומים", מהאנטישמיות המחפירה, המכריחה את העומדים על המשמר לקחת את גורל עמם וזכויותיו בידיהם הם. עכשיו הרי קריאתו זו של פיליפסון לארגון ולהגנה, שבאה אך ורק מתוך הכרה פוליטי ח י צ ו נ י, צורמת מעט את אזנינו. אבל לגבי אותו הזמן, — ראשית שנות המאה הנכחית, — שעליו דברנו במאמרנו הראשון, וביחוד לגבי הצבור היהודי בגרמניה, העומד על פרשת דרכים, היה אותו המאמר לא לבד דבר בעתו, אלא גם חדשה מפתיעה ומרעישה, שהשאירה רושם עמוק בלבבות. בפעם הראשונה בא יהודי אשכנזי „טהור", שלא נלכד ב„פח" הציונות ולא קבל עליו אפילו את עיקרי הלאומיות הישראלית, והוא מטיח דברים קשים כלפי ממשלת ארצו, כלפי דעת־הקהל בגרמניה, ובעיקר — כלפי אחינו היהודים עצמם. בפיו של פיליפסון היו חדוש גמור לא לבד דברי־הכבושין שהשמיע לאחיו על התכחשותם לעמם, על פחדנותם וקטנות תכסיסיהם בהגנתם על כבודו של ישראל ועל זכויותיו ההולכות ונגזלות לעיני השמש, אלא חדשים היו גם האומץ לגלות ברבים את פצעי הלב של היחיד ואת נגעי הצבור היהודי בגרמניה, העוז של הבקורת החריפה על אפיטרופסי העם, על החברות היהודיות הגבוהות, המדברות בשם „כלל ישראל" ואין העם הגרמני נשמע ומאמין להן, וביחוד — האמונה החזקה בנחיצותה של ההסתדרות היהודית הכללית, כשהיא לעצמה, וב„יום־היהודים" בתור בא־כחו ודעתו של הצבור היהודי בגרמניה, המגין על עמדתו הפוליטית וזכויותיו האנושיות.

מאמר מצוין זה מצא את שעת־הכושר שלו, ורשומו נשאר לא לבד בחוגי העתונות היהודית, שהחברות

היהודיות בגרמניה, הקיימות על זכות מלחמתם המרומה נגד האנטישמיות, הרעישו בה עולמות והתקוממו נ ג ד ההצעה של הסתדרות יהודית כללית בעלת אופי פוליטי כלפי חוץ, אלא עקבות השפעתו בזמן הראשון היו ניכרות גם בחיים. לאחר שנתפרסם המאמר נוסד ועד מיוחד, שהתחיל לעסוק ביצירת הסתדרות יהודית כללית לפי תכניתו של פיליפסון, וגם פנה במכתב גלוי אל הקהלות היהודיות בגרמניה בדבר שאלה חשובה זו; אולם „לא איכשרא דרא", ורעיון זה, אפילו בצורתו הראשונה, כשבא להתגשם בחיים, היה מוכרח לפשוט את צורתו העממית, להסתגל אל תנאי מקומו וזמנו וללבוש בחיים את קלסתר פני דורו: „ההסתדרות היהודית הכללית" בגרמניה — בארץ זו שאוכלוסיה היהודים מעטים — נהפכה והיתה ל„חברת היהודים האשכנזים", המקפידה על טהרת האזרחיות של חבריה ואיננה עולה בכלום על החברות הקודמות לה בהגנת כבוד ישראל; ו„יום־היהודים" נהפך ל„יום־הקהלות", שבו פרנסי ישראל, רבניהם ושמשיהם מתכנסים לטכס עצה על־דבר עסקי הדת והמשרות הצבוריות בקהלות ההולכות וחרבות, ודבר אין להם, לאלה המתנשאים על העם, לא אל השאלות הפוליטיות של היום בגרמניה ולא אל שאלות המחר של הצבור היהודי גופו.

כה עברה, נטשטשה ובטלה לאט־לאט צורתו הראשונה של הרעיון על־דבר פארלאמנט ישראלי בגרמניה. ואם במקומה השפיעה הצעתו של פיליפסון, לפחות, על הקהל וגם הביאה לידי איזו מעשים, הנה מחוץ למקומה לא היה רשומה ניכר כלל: קריאה ראשונה זו לא יצאה מגבולי היהדות הגרמנית ולא הגיעה אפילו להיהדות הרוסית, הקרובה לה ביותר. ואין בזה לא מקרה ולא חדוש, אלא חזיון צבורי גלוי וברור, שסבותיו מובנות ומכריעות.

הצעתו של פיליפסון בדבר הסתדרות יהודית כללית בגרמניה נשאה עליה, קודם כל, חותם מקומי, אופי יהודי־אשכנזי טהור, ודבר לא היה לה לא אל היהדות העולמית, ואפילו לא אל היהדות הרוסית*; הוכחותיו וראיותיו לצורך ארגונה של היהדות כולן לקוחות מן החוץ — מאי־אמונתו בהליבראליזם הגרמני הפוחת והולך, מספקותיו ביחוסו הטוב והישר של העם הגרמני ודעת־הקהל שלו אל האזרחים היהודים, וכל הדחיפות והתביעות הפנימיות, הבאות מתוך צרכי היהודים בתור חטיבה לאומית מיוחדת וגורמות לארגון זה, — אינן מעסיקות אותו כלל; היקף תכניתה של ההסתדרות היהודית הכללית ו„יום־היהודים" הכרוך בה היה צר ומוגבל, והצטמצם בחוגה הדל של ההגנה הישנה על זכויותיהם האנושיות של היהודים, וכל שאר החיים הישראליים עם יתר פרשת משאלותיהם ושאלותיהם החברתיות והתרבותיות לא נכנסו כלל לארבע אמות של הפוליטיקה היומית שלו; — ושלש הסבות האלה לא נתנו להשפעת המאמר לעבור את גבול גרמניה, להכנס אל התחום היהודי ברוסיה ולגרום שם תסיסה כל־שהיא.

עובדה זו, שהצעתו של פיליפסון נשארה נחלת היהדות הגרמנית, לא נכנסה לרוסיה ולא השפיעה על הרוחות המנשבות שם בזמן ההוא — גרמה בלי ספק הפסד דעה ונסיון לאותה התנועה גופה ברוסיה, שבקשה עוד את דרכה והיתה יכולה ללמוד הרבה הן מצורתו הראשונה של הרעיון והן מדרכי התגשמותו בחיים בגרמניה. אבל היה בזה גם צד חיובי: לתנועת הפאר־לאמנט היהודי ברוסיה ניתנה האפשרות לעשות את דרכה המיוחדת וללבוש גם צורה אחרת, יותר רחבה ומקורית, המתאימה יותר לרוח היהדות הרוסית, לכחות־העם שלה ולכל תנאי המקום והזמן בחלקה של כנסת ישראל ברוסיה; וגם ניתן לה נושא־דגל אחר — ההיסטוריון הידוע שמעון דובנוב, אבי תורת הלאומיות הישראלית הגלותית, שהיה גם מחוללו של „הקונגרס היהודי" באותו זמן גופו ברוסיה.

את מאמרו הראשון על־דבר „הקונגרס היהודי" (הילד נקרא בשמו האמתי לראשונה ברוסיה) פרסם דובנוב המזרחי בהירחון היהודי־הרוסי „וואָסחאָד" (בחוברת דצמבר שנת 1901, בשם „מכתבים על־דבר היהדות הישנה והחדשה, מכתב שביעי") כמעט בעת ובעונה זו, שבה פרסם פיליפסון המערבי את מאמרו הוא, ובכל זאת מה רב ההבדל בין שתי הצורות של הרעיון האחד על־דבר פארלאמנט ישראלי, ומה הרחיק פה הרעיון עצמו לצעוד קדימה!

הקונגרס היהודי של דובנוב בא קודם כל מ ב פ נ י ם — מצרכיה הפנימיים של כ ל פרשת חיי העם היהודי בתור חטיבה לאומית מיוחדת, ובא לא כצורך הרגע והשעה, אלא כתוצאתה השלמה של האבטונומיה הלאומית, יסוד תכניתו הלאומית של הצבור הישראלי בכל מקום שבני „האומה הרוחנית" המפוזרת נמצאים. הקונגרס היהודי איננו בא לפתור שאלה בודדה זו או אחרת, אלא בתור בא־כחן וכלי־מבטאן של כל המפלגות והקבוצות היהודיות, המודות בעיקרי הלאום הישראלי, הוא משמש קנה־מדה לכל שאיפותיה ומשאלותיה של האומה והוא השופט העליון לכל שאלות החיים שלה. הקונגרס היהודי של דובנוב איננו מוסד יהודי מקומי, המתכווץ בארבע אמות של צבור ארצי אחד, אלא מוסד ע ו ל מ י הוא, ומטרתו — בלשונו של ההיסטוריון — „לדון על כל השאלות העיקריות של חיינו הפוליטיים, החברתיים והרוחניים ולמצוא את צורתה הלאומית של היהדות המאורגנת בהתאם לתנאי המקום בכל ארץ וארץ".

* בתכנית „ההסתדרות היהודית הכללית" מיסודו של פיליפסון יש סעיף אחד, העוסק, לכאורה, בענייני יהודי ר ו ס י ה. בסעיף הזה מציע בעל המאמר לפני יהודי גרמניה „לקבל עליהם, כפי כחותיהם, את ההגנה על יהודי המזרח, להכניס סדר בהגרתם ולהוציאה לדרך רחבה". אבל כל המסתכל בסעיף זה רואה מיד, שאין היהודים הרוסים, כ ש ה ם ל ע צ מ ם, מעניינים את המחבר, אלא אותם העניים והנענים מהם, שמזלם גרם להם לעבור בדרך־הלוכם את גרמניה, למשוך עליהם את דעת הקהל הגרמני, לגרום צער והפסד־ממון לבני־אמונתם התושבים ולהזכיר לאחים שנתרחקו את עון מוצאם המשותף...

שאלת האמיגראציה היהודית תופסת מקום חשוב גם בתכניתו של הקונגרס היהודי מבית־מדרשו של דובנוב, אבל אין פה כלום משאלת ה„זרים" של פיליפסון, שאחיהם השבעים צריכים לעזור להם; כאן נובעת השאלה מתורתו הכללית של דובנוב בדבר חלופם ושנויי מקומם של מרכזי האומה הישראלית במלוא העולם הגלותי, [illegible] את [illegible] ורחבה, ובאופן כזה, שהקונגרס ידאג לא לבד לעבירתו של הנודד היהודי מארץ לארץ במובן הכלכלי, אלא גם להקלת תנאי התפתחותו הרוחנית של הכלל הישראלי ולהצלה פורתא של הרוח הלאומי, סמל של „שכינתא בגלותא", הגולה יחד עם בניה מארץ לארץ וממרכז למרכז *.

התקדמות זו של רעיון הפארלאמנט מפיליפסון ועד דובנוב היתה המדרגה הראשונה בדרך התפתחותו של הקונגרס היהודי [illegible]. אבל [illegible] גדול היה בדרך של ההצעה הראשונה מבחר של השניה. פיליפסון, [illegible], שראה את צורך השעה [illegible] לתפוס את המועט, זכה שדבריו יהיו נשמעים בקהל לאחר ושיבואו גם לידי נסיון — אם כי „נסיון שלא הצליח"; — ואילו דובנוב, שבא להורות לנו הלכה ובחר בחיי עולם ותפס את המרובה, לא זכה שדבריו יהיו נשמעים בקהל ושיעשה נסיון כל־שהוא להתגשמותם. ולעומת זה היתה תורתו של דובנוב, אבי הלאומיות הישראלית הגלותית, יותר מוצלחת מהצעתו של פיליפסון בתוצאותיה העיוניות המזהירות, ולא די שהוגלה את הדחיפה הראשונה להתפתחותו של רעיון הפארלאמנט הישראלי, אלא העמידה תלמידים הרבה, שעסקו בה לשמה, דרשו [illegible], והם שהביאוה לאחר זמן [illegible] הגמורה.

מכתבי של דובנוב על־דבר היהדות הישנה והחדשה השפיעו במדה מרובה על המשכילים, הצעירים [illegible] את ההארמוניה בין הישן והחדש בחיי ישראל. [illegible] היתה השפעתם רבה על הצעירים, תלמידי בתי־המדרש הגבוהים, התועים בנבכי התורות החדשות, [illegible] באותו הזמן, ואינם [illegible] נפשם המפרפרת לא ביהדות הישנה, הזרה [illegible] בהיהדות החדשה, האסורה עליהם מטעם מפלגתם. מבין שורות האינטליגנציה היהודית „המבקשת" ברוסיה עמדו לו לדובנוב אותם התלמידים הצעירים, שמתחילה קבלו את דבריו כדברי „אורים ותומים" וענו אָמן אחרי תורתו לכל פרטיה ודקדוקיה, אחר־כך התחילו לפלפל בה ובשיטתה הרוחנית, לראות אותה כראוית „הלכה ואין מורין כן", לעזוב אותה ולזלזל בערכה לחיים, ולבסוף [illegible]

[illegible]הכנת, ובנו עליה ועל־ידה אותו הבנין הנהדר, שנשא עליו אז את השם „סיים".

הצעירים הללו, שלא מצאו ספוק לא בהשקפת־עולמו הכללית של דובנוב, הנשענת על העומד והקיים, ולא בתורתו הישראלית הרוחנית שלו, המשנה את צורת הישן ומשאירה את אָפיו ותכנו, התחילו להרחיב ולהעמיק את מושגי „האבטונומיה האומית", להגדיר את תכניתה, יסודותיה וחוגי פעולותיה, והם הם שלקחו את „הקונגרס היהודי", תוצאת ה„אבטונומיה האומית", פשטו ממנו את הצורה הרוחנית־מוסרית שלו והתאימוהו לשיטתם החדשה, לתורת ה„אבטונומיה האומית" המשוכללת והמחודשת על־ידיהם. על הצעירים הללו היה רעיון „הקונגרס היהודי" חביב כבת־חוה, ועכשיו, שישבו על האבנים לארגו ולפתחו, עשו בו שלשה שנויים חדשים ונכבדים. ראשית, אצלו עליו הוד עממי והעמידוהו כולו ברשות העם הבוחר ברעות שוות, ישרות, חשאיות ובלי הבדל מין; שנית, הוסיפו עליו הויתהן של מוסד קבוע וקיים, גולת־הכותרת של האבטונומיה האומית החיה, הקיימת ופועלת; שלישית, — וזה העיקר — הוציאו אותו מכלל רשות ועשוהו חובה לא לבד בתור שופט עליון למפלגות ולזרמים, לשאלות ומשאלות, אלא בתור בית־מחוקקים ארצי ומדיני זעיר־אנפין, שהחלטותיו בשאלות הכלל מכרחות הן לגבי הצבור היהודי, המקבל גזירותיו ברצונו הטוב או בעל־כרחו, בהשפעתה ובתוקף־ידה של המדינה, השומרת על פקודותיו היהודיות של הפארלאמנט הישראלי ומוציאה אותן מן הכח אל הפועל.

בצורה זו של ה„סיים" הגיע רעיון הפארלאמנט הישראלי [illegible]. [illegible] ה„סיים" [illegible] משתי התורות [illegible], מוציא מהן את הטוב, היפה והמועיל ומוסיפה עליהן [illegible]. ה„סיים" [illegible] עצמו להויה אחת בשלשלת ארוכה ורחבה זו, הנקראת „אומה ישראלית עולמית". ה„סיים" נועד לעמוד על גבי כל החברות היהודיות, כדרישתו של פיליפסון, [illegible] הפוסק האחרון לכל המפלגות והזרמים בישראל, [illegible] של דובנוב, אבל כחו יהיה יפה לא בהשפעה מוסרית בלבד, אלא גם [illegible].

[illegible] ה„סיים" [illegible] הפארלאמנט הישראלי [illegible] את [illegible]

* [illegible] „הקונגרס היהודי" בתור תוצאת האבטונומיה [illegible], אחת בתורתו של דובנוב, ומי שמתענין בפרטי הענין ימצא את דבריו באריכות בספרו „מכתבים על־דבר היהדות [illegible]", עמוד 48—112.

* [illegible] על ערכו של ה„סיים" במפלגת הפועלים [illegible] פטרבורג, 7—1906.

ואפשר היה לחשוב, שעוד מעט וימצא לו לא לבד אוזן קשבת, אלא גם תנאים נוחים ליציאתו לאויר העולם המעשי; אבל שעת־הכושר לא באה — ו„אחרי גאון שבר“: הצבור הישראלי ברוסיה, העיף והיגע מתגרת יד הנוגש, שלא קם בו רוח להאמין אז ב„גדולות ונפלאות“ כאלה, התנאים המדיניים הדרושים לפתרון שאלת האומים בכלל ולפתרון שאלת היהודים בפרט והריאקציה הרוסית, הנוקמת ביהודים, שנואי נפשה מאז, בשורה שלמה של גזירות ופרעות, — כל אלה ביחד לא די שבטלו את שאיפותיהם המדיניות־לאומיות של בעלי ה„סיים“ והכניסו לתוך לבות נושאי דגלו ספקות, מורך ויאוש, אלא שהפכו לחלומות רחוקים אפילו את תורת פיליפסון המקומית־הילונית ואת תורת דובנוב הכללית־רוחנית והעמידה בסכנה את רעיון „הפארלאמנט הישראלי“ אפילו בצורתו הראשונה.

אותו הזמן היה גלגל שמשו של הפארלאמנט הישראלי יורד אחורנית: המחנה הנושא ברמה את דגל ה„סיים“ מתפזר לצדדים, הרעיון הולך ונשכח או לובש צורה של הזיות, העולות מקרן־זוית, וחושך רוסיה מגרש את ההמונים היהודים הרהבים ואת חלום הסתדרותם מעבר לים הגדול.

שעה זעומה היא ראשית תקופת הירידה של רעיון הפארלאמנט הישראלי, שנמשכה, בהפסקות קטנות, כמעט עד ימי המלחמה העולמית, ולה אקדיש את מאמרי השלישי.

חֲזוּת קָשָׁה

מאת
שמעון גינצבורג.

III

אֶל חַג־הָאֵרוּשִׂים

וְהָיָה כִּי בוֹא יָבוֹא מַלְאָךְ, מְבַשֵּׂר הַשָּׁלוֹם, לַסּוֹף
לֵאמֹר: נִכְנַס לָעִיר חֲתַן הַחֵרוּת וְהַגְּאֻלָּה! —
צְחוֹר־כָּנָף וּלְבוּן־תִּקְוָה יָבוֹא, יֵשֵׁב־רַכֶּבֶת כְּפִי,
אֶל חַג־אֵרוּשֶׂיהָ שֶׁל תֵּבֵל־יָהּ כַּלָּה;

וְעִטְּרוּ שְׁמֵי־תְכֵלֶת מְאִירִים לְתֵבֵל־יָהּ, כַּלַּת־הַחֵן,
וְקִשְּׁטוּהָ בְּהִינוּמָה שֶׁל סַלְסְלוֹת־עֲבִיבִים.
וְשָׂחֲקוּ לָאָרֶץ, שְׂחוֹק הוֹרִים אֶל כְּתָם הַכַּלָּה, בְּגִיל
שָׁמַיִם כֹּה טוֹבִים, כֹּה חֲבִיבִים;

תִּשָּׂא אֲזַי אֶל הַמַּלְאָךְ הַכַּלָּה־הָאָרֶץ בַּלָּאט
אֶת פָּנֶיהָ — וְנֵעֲווּ פָּנָיו,
וּמַבַּט־עֵינֶיהָ הָאֶחָד הֶעָב יָעִיב, כְּקִלְלַת־שְׁחוֹר,
אֶת יוֹם שִׂמְחַת־לִבּוֹ וְעֶדֶן־עֲדָנָיו:

יָצִיץ תְּהוֹם שֶׁל שִׁגָּעוֹן מֵעֵינֶיהָ שֶׁל זוֹ —
שִׁגָּעוֹן כֹּה שָׁחוֹר וְאִלֵּם;
וּמִי יוּכַל סְבֹל מַבָּטֶיהָ, שֶׁהֵמָּה מְעֻרְפָּלִים בְּדָם,
מִי יוּכַל נְשׂוֹא אוֹתָם, הַכִּילֵם!...

וּבָאוּ אָז כָּל הַשּׁוֹשְׁבִינִים, וְהֵם רַבִּים מִסְפָּר —
זֶה קִטֵּעַ וְזֶה גִדֵּם
וְזֶה עִוֵּר קְשׁוּר־עֵינַיִם—וְכִתְּרוּ לַחֻפָּה הֲמוֹן אָדָם רַב,
וְעָמְדוּ כַּחֲלוֹם רָע — וּמִי יַחֲרִידֵם?

וְהַשֶּׁמֶשׁ יָאִיר לָהֶם פָּנָיו, כְּמִנְהָגוֹ, וְיוֹם־אוֹר יְהִי,
וְחוּגָא בִּרְוֹם־תְּכֵלֶת יָרֹן —
וְשֶׁמֶשׁ וְחוּגָא לֹא יִרְאוּ בְּפֶתַח כָּל־לֵב אֲרוֹן־שְׁחוֹר
אֲשֶׁר נִצָּב, וְלֹא יַעֲבֹר הָאָרוֹן...

וְטֶרֶם יִשְׂאוּ כְלֵי־זֶמֶר אֶת קוֹלָם בִּנְגִינָה וָשִׁיר —
יֵצְאוּ שׁוֹשְׁבִינִים בַּלָּאט בְּהַקָּפוֹת,
כְּרוּת־אַף עִם קִטֵּעַ וְגִדֵּם, כַּסֹּךְ עִם הַכַּלָּה סְחוֹר־סְחוֹר
כְּצָרוֹת לֹא־נִשְׁמָעוֹת, אֲיֻמּוֹת נִשְׁקָפוֹת...

יִתְאַבְּלָה הַחֻפָּה — יְאִי־מִזֶּה הָלַךְ, אִישׁ־שִׁיבָה כֹּה זָר,
מַלְאַךְ־מָוֶת, בּוֹא יָבוֹא
יַפִּיל עַל טַבַּעַת־הַקִּדּוּשִׁים צֵל כֶּתֶם לֹא יִמַּח לָעַד,
וְהִתְעַלְּפָה הַכַּלָּה — וּלְחָצָהּ לִלְבָבוֹ...

ספטמבר, 1918.

אוֹרְחֵי לַיְלָה

מאת

י. ד. ברקוביץ.

ג.

אַז חזרו וסגרו את שער החצר, הגיפו את דלתות הפרוזדור משני עבריו, ואנשים בריאים באו לבקש הכות ומפלט בין אנשים חולים. האברך הצעיר בעל המשקפים הכהולים עמד וטען כל אותה העת לפני הדוקטור על טהרת הלשון הרוסית, כי יקחו, ליתר [illegible] את השוער אל חברתם, למען יהיה להם לערובה ולתריס בפני הפורענות.

[illegible] אדוני הדוקטור, אי־אתה יודע עדיין את הפסי־כולוגיה של הסוביקטים [illegible] ברגש, וזכוכית־משקפיו הכהולות נתערפלו בשעת מעשה.

הכל נתכנסו לתוך התא [illegible] המרווח מכל חדרי בית־החולים, שהואר עתה [illegible] כהה של עששית קטנה אחת. בשהתהולה המקיפה והדוקטור עם הרופא, הם ובני־משפחתם, באו מן העיר [illegible] אָנה ואָנה בין מטותיהם של החולים, נסערת [illegible] שער, סופקת כפיה ומעוררת זעקת־שבר, — [illegible] גדול על החולים, ולא נחה דעתם עד [illegible] המשגיח והשוער והעבירו את כל המטות לתוך התא הגדול, שחלונותיו נשקפים אל גן בית־החולים. עמדו וכבו את כל העששיות בחדרים הפונים אל הרחוב, והחולים התישבו על מטותיהם [illegible] אפלוליות החדר ומחכים...

[illegible] פוסעים ועוברים בין המטות בחשאי [illegible] תר בעיניו ומבקש לו קרן־זוית מוצנעת, מצמצם עצמו במקום עמידתו ומציץ משם אל תושבי המטות נכחם [illegible] איש בדשי בגדו, מוללו ברגליהם, כעכעו בכאט לתוך כפי־ידיהם. הנשים גרפו את הוטמיהן האבלים וכבשו את פניהן האדומים בקרקע מתוך עניתנות רבה. והקטנים — הלכו אחוז בכנפות בגדי אבותיהם והציצו על סביבותיהם מתוך [illegible] מבוהלים. לאט־לאט, כעבור המבוכה הראשונה, התחילו הבריאים להתבונן בזהירות אל החולים אשר [illegible] זמוזרים כל־כך בלבושם הלבן, בפניהם הזועפים [illegible] הבוערות באש זרה ובכל תנועות גופם, הנראות [illegible] צללים מעולם אחר, מעבר לגבול החיים. ומפני שאיש מן החולים לא קדם את פני הבאים בדברים, והבאים אף הם לא ערבו את לבם לפצות פה או להגיד יד ורגל, לפיכך שלטה בחדר דממה כבדה ומעיקה, והחום והחבל

[illegible] את נשימת העומדים [illegible] פנים. אחד היה האברך הצעיר בעל צואר־קושעלים, [illegible] לא נח ולא שקט גם פה. הוא עמד ובקר את החולים על כל סביבותיו, כאדם המכייר את נכסיו, עד שנתן את משקפיו הכהולים בנערה אחת צהובת־שער, זוית שחפת, אשר ישבה כל העת על משכבה בפנים [illegible] ויקות והשוקות, [illegible] יהדים נעלבים. אז נכמרו נחומיו של האברך הצעיר וקבו הרגש החש דבר טוב. עמד והתהר בנערה [illegible] והחליט בנפשו, כי אומללה היא מכל [illegible] בעולם, כי יתומה עזובה ובודדה היא כאן, אין [illegible] ואין לה אם, אין לה אח ואין לה אחות. [illegible] פריץ־אדם אל הבית, וכל החולים עם הבריאים ימהרו [illegible] על נפשם, ואת הנערה [illegible] אך [illegible] היא אתה לעשות לה את [illegible] ולהיות לה למלאך מושיע בעת צרה. [illegible] — כך יצעק אל פריץ־האדם ויתשוף הזהו [illegible]...

[illegible] כך והוק ובזיע מתוך [illegible] אחיה בעגותהן [illegible]

— אל תיראי, עלמה כבודה... [illegible] גברים את יושבת!

הנערה נתנה בו את עיניה בתמהון קל והביטה אליו רגע הפטה קרה ורוגזת, מתוך פנים זועפים ושפתים השיקית. אחר־כך פנתה ממנו ואמרה אל שכנתה החולה, [illegible]

[illegible] הנחבאים תחת מטותיהם של הורים!...

החולים אף הם היו נבוכים ונרגשים, יושבים וסוקרים מעין משכבותיהם את האנשים הזרים והבריאים, שפרצו אליהם פתאום מתוך השבת הלילה באדרותיהם ומטפחותיהם החמות והביאו אתם בכנפות בגדיהם צינת הורף וריח שלג ונשיבת רוח צחה — וכר לחיים החוקים, בריאים ורעננים, המפכים שם מעבר לגבול, בעולם אחר... כולם התרגשו והתבוננו על העומדים סביבם מתוך סקרנות והשד גם יחד, חוץ מיהודים זקנים אחדים, שוכני „מושב־הזקנים", הנמצא בחצר בית־החולים, שבאו אף הם להחבא פה. הללו פרשו לקרן־זוית ועמדו שם ופניהם אל הכותל, מובדלים מכל הפחד והמהומה, מתנועעים וקוראים מזמורי [illegible] על הקיר הלבן במפרצות ענקים.

[illegible] בעל ראש מגיהה ופנים בהירים [illegible] שוה עתה עבדה עליו מהות טיפוס קשה, ישב על משכבו [illegible] נשך מתוך התרגשות עצומה את [illegible] כי איתה השעה אל אשה אחת מהבית [illegible] קרועה ופניה ארומים, קטנים [illegible]

שנולד. הזקנה עמדה סמוכה לדופן מטתו של הבחור ומטה בידה, עיניה הכבות נשואות לחלל האויר ועומדות בנקודה אחת, לשונה מכשכשת בפיה הריק והנופל, כענבל זה בפעמון, ופניה הכמושים והמקומטים מחרישים ביגון קודר ושלו, ביגון הזקנה ושקיעת החיים. אז פנה אליה הבחור החולה פתאום ואמר לה בקול־פחדים:

— השומעת את, סבה? „הם" יבואו גם לכאן...

בתוך דומית החדר עברה רעדה. הכל הפנו את ראשיהם אל הבחור החיור.

— כן, כן... בוא יבואו גם לכאן... יודע אנכי!... — השמיע הבחור בקול נמרץ ובטוח ויביט על סביבותיו בעינים מזרית אימה. ואז גחן אל הכר אשר למראשותיו והתחיל לטפל ולמשש תחתיו בידים רועדות. לבסוף הוציא מתחת הכר מכנסים בלים וממועכים ומעיל ישן וקרוע, התכנס עם הסמרטוטים האלה אל תחת השמיכה והתחיל מתלבט שם בעקשנות רבה מתוך פרכוס ידים ורגליו, מפרכס ומייבב בכבדות וטפות זעה מבצבצות בעור קדקדו המגולח והחלק. כעבור רגעים השליך מעליו את השמיכה וצנח מעל משכבו לקרקע, כשהוא לבוש בלואי־בגדיו וכולו רועד תחתיו. כל האנשים אשר מסביב, החולים עם הבריאים, התבוננו אליו בפחד ותמהון: מה אומר זה לעשות?

הבחור נסה לפסוע פסיעת אחדות ברגליו היחפות, ואולם ראשו סבב עליו תיכף, עיניו החשיכו וברכיו הרועדות כשלו. ואז צנח פתאום, לתמהון כל הרואים, וישב על הארץ.

— היודעים אתם? הבחור יצא מדעתו... — קראה אחת הנשים החולות מפנתה. — פ י הוא המדבר אליכם!

מיד נכנס חיים־וולף המשגיח, יהודי שחור, גבה־קומה וזעום־פנים, שסודר אדום כרוך לצוארו. הלה קרב אל הבחור, היושב לארץ בפנים חורים ורועדים, ותפס לו בידו.

— שמע־נא, אתה! מה מעשי־התעתועים האלה, אשר אתה עושה! הא? מהר ועלה על המטה!

בחדר קם שאון והמולה. הבריאים נבהלו והתחילו דוחקים זה את זה. אחד התינוקות ניעור על זרועות אמו בקול־בוכים. בתולה אחת מן החבורה, קטנת־קומה ועבה, לבושה בגד קצר של מוכין, נדחקה אל אחת המטות כל־כך, עד כי לא יכלה עוד לפנות ימין או שמאל. לא היתה לה איפוא תקנה אלא לתפוס מקום במטה. ואולם המטה ההיא היתה מטתה של הנערה הצהובה מוכת־השחפת. מיד נצתו הפנים הקטנים והצומקים כאש.

— מה זאת? ראו־נא, כמה גדולה עזות־פניה של זו! פשפשה ולא מצאה לה מקום אחר לירכה הרחבה אלא במטתי!

— וכי אחסיר מקצת ממטתך, בשבתי עליה רגע? — התנצלה הבתולה לבושת המוכין בבושת־פנים ואמרה לקום ממושבה, ואולם העומדים סביבה דחקוה מכל העברים ולא נתנוה לזוז ממקומה.

— גשי הלאה! — צעקה הנערה החולה בקול צרוד ופניה הקטנים נתעוותו מרוב כעס. — הראיתם מימיכם מנוולת כמותה? נבהלה שם מפני המות ובאה לכאן בלסתותיה השמנות לכבוש את מטתי!...

— מה קרה פה, „בארישניות"? מה הדבר אשר נפל ביניכן? — שאל האברך הצעיר בעל המשקפים הכחולים, כשהוא נדחק ובא עד מטת הנערה הצהובה בפנים שוחקות, כולו מוכן ומזומן לפשר ולתווך ולהסיר מכשולים מדרכם של בני־אדם.

— כלום יודעת אנכי? — קראה הבתולה לבושת המוכין בחמה כבושה ופניה אדמו מאד ממבטם הרך והחנון של המשקפים הכחולים. — צר לה לזו המקום בעינים. הזמין, הרי כבר קרבו ימיה למות...

הדבר אך יצא מפיה, והנערה הצהובה זנקה אליה ממשכבה בידיה הרזות והדקות וסטרה לה על לחיה סטירה נמרצה ונאמנה.

— את... את... עגלה מפוטמה!...

השאון בחדר־החולים גדל עוד יותר. חיים־וולף המשגיח הרפה מהבחור היחף, פנה דרך לעצמו אל מטת הנערה הצהובה ובא לראות את פשר המהומה. הבתולה לבושת המוכין עמדה בפנים מוכים ואדומים, מביטה בפני הנצבים סביבה בעינים תועות ומטורפות, שפתה התחתונה רועדת ומבקשת לבכות, והדבר אין בפיה. והנערה מוכת־השחפת ישבה על משכבה רועדת ואלמת, התבוננה על סביבותיה כחיה נרגזת ושכולה ולחייה הכחושות להטו כאש. ופתאום התחילה להתיפח:

— למה באו הנה? למה הם מתנפלים עלי כזאב לקצר את ימי הספורים?...

— ובאמת למה באו הנה? — נענתה ואמרה אשה אחת שחורה בקול גס, בשכבה פרקדן על משכבה בפנים של יולדת. — הרוח הביאם בכנפיו... שמא אפשר היה לישון מעט... כל היום לא עצמתי את עיני... הרי לך משלחת זו!... אכזרים אין לב!... באו ונפלו על תינוקת חולה...

כאן לא יכלה עוד הנערה מוכת־השחפת להתאפק. התנפלה על משכבה, כבשה פניה בכר וגעתה בבכי היסטרי, שהרעיד את כל גופה הדק וזעזע את כתפיה הצנומות והמחודדות.

ראו הבריאים ונרתעו לאחוריהם במבוכה רבה. עומדים ורותתים, תמהים איש אל רעהו באין אומר ודברים, כובשים פניהם האשמים בקרקע ולבם תוהה ושומם: מה זאת עשה אלהים להם בליל־זועות זה?...

— פי, עם מנוול! — ירק חיים־וולף המשגיח בכעס ופנה הצדה.

(סוף יבוא).

„מורים"

רשימות של בקורת

מאת

ראובן ברינין.

ב.

כשבאתי לבקר את ספורו של י. אפאטושו, לא היה בחפצי להתלבש בתגא של שופט, הבא בספר־החוקים שבידו אל המספר, והוא מושיבו על כסא הנאשמים ויענשו בשביל שעבר על סעיפים ידועים. להפך: כל מספר או משורר, שלא חטאו פעם נגד הסעיפים האלה, כל מי שלא יצא פעם מחוץ לגדרי החוקים של הבקורת, של תורת־היופי המקובלה — אינו יוצר כלל.

אין לי, בתור מבקר, מטת־סדום בשביל המבוקרים על־ידי. הנני משאיר להמספר אשר לפני את גדלו או את קטנותו. אין בחפצי לא להוסיף ולא לגרוע מדמותו הטבעית. הריני רק מבקש את נפשו של המספר הוא, את חוקיו הפנימיים הוא.

כך אני מתיחס גם לאפאטושו. בקשתי ב„המורים" שלו את נפשו של המספר, בקשתי את החוקים הפנימיים של הספור, של היצירה (וחוקים כאלה ישנם אמנם בכל ספור, בכל יצירה של אמן אמתי, של משורר אמתי, כמו שישנם בכל גוף חי) — ומצאתי רק אנארכיה פנימית של מספר בעל־כשרון. והנפש המרכזית חסרה בכל הספור.

פתגם שגור הוא בפי מבקרים ידועים, כי האמנות האמיתית איננה בעלת נטיה ואיננה שואפת לתכלית ידועה. זהו רק חצי אמת. המטבע רק מצד אחד. במובן יותר גבוה כל יצירה אמנותית, יצירה הראויה לשם זה, מוכיחה דבר־מה, מורה דבר־מה, מפיצה אור ומשפיעה חום. אמנם היצירה האמנותית היא תכלית בפני עצמה, אבל, ככל יצור מפותח, היא חיה לא רק בשביל עצמה. כי קרנים לה לחדור גם אל נפשנו אנו ולזעזע שם את כל הנימים המסותרות.

מבחינה זו אפשר לאמר, כי ה„מורים" הוא ספור קר. וטורגניוב היה אומר: „הקרירות שבמספר מעידה על בינוניותו". כשהמספר הוא אמן אמתי, אם יש בו ניצוצות של נפש משורר, אז לא הוא בוחר את החומר, כי־אם החומר בוחר בו.

אפאטושו בחר את החומר ל„המורים" בכונה ידועה. והוא בחר לצייר דוקא אותם המורים, שאינם מהטפוס המשובח, או אותם המורים, שהם מהטפוס הגרוע. מורים שרובם או כולם שונאים את מלאכת ההוראה, ושרק במקרה נעשו המורים. אין אלה מורים, אלא יהודים אומללים סתם, שאין המספר משתתף בצערם. וגם מחיי ה„מורים" האלה [illegible] ב„[illegible] כפרית" הוא מביא רק שרטוטים שטחיים אחדים, שרטוטים מקריים, ולא קוים יסודיים מתכונתם. ואין המספר מראה לנו את [illegible]־האידיאלית האמיתית שבמורים.

ואיה איפוא המורים העברים האידיאליים, השואפים לגדל ולחנך דור עברי? איה איפוא אותם המורים העברים, שיש להם גם נפש וגם מח, המסורים אל עבודתם ברוב חבה ומתוך הכרה ברורה? הלא גם כאלה ישנם בניו־יורק של עכשיו. ולו נמצאים רק מעטים קוים של מורים כאלה, גם אז היו ראויים, כי יבראו מהם נפש אחת אידיאלית, נפש אחת של מורה עברי, שלא היינו יכולים [illegible] אותה בשביל [illegible] או בשביל טפשותה וריקניותה. המספר האמן מתאר לא רק את היש הנמצא, כי־אם גם את ההולך ומתהוה, את ההולך ומתרקם, את ההולך ומבשר ישות חדשה.

אם אמת הוא, שאין לתבוע מהמספר דברים שאין ביכלתו לתת לנו, כמו שאין לבוא עליו בקובלנה על דברים שהוא נותן לנו, — במה דברים אמורים, אם המספר נותן לנו עם הטפוסים, עם המצבים ועם המאורעות, שהוא מצייר אותם, או שהוא מספר עליהם, — אם הוא נותן [illegible] או [illegible], גם חתך מנפשו.

אולם אפאטושו מצייר את ה„מורים" שלו, גם במקום שהוא משרטט שרטוטים בודדים בכשרון ידוע, בלא־אהדה ובזיכות הנפש. הפקר הוא לו המורה העברי, כמו שהפקר הוא לגבאי בתי תלמוד־תורה ידועים.

ומה יחוסם של ה„מורים" אל תלמידיהם ויחוסם של התלמידים אל ה„מורים"? המורים שונאים ומכים את תלמידיהם — אלה מתוך כעס עצור ומתוך התרגזות, ואלה, כפרידקין, משום שיש להם הנאה מיוחדה מזה, שהם מכים ומכאיבים את בשר תלמידיהם — והתלמידים שונאים את מוריהם ומבקשים להקניטם, או גם לבזותם. אין אנו מוצאים בכל הספור אף רמז ליחוסים אנושיים, יחוסים נפשיים, בין המורים והתלמידים.

והלא פה ניתן מקום למספר, האמן, המשורר, לשים לב, לשים עין, להטות אוזן אל היחוסים המיוחדים והנפלאים שבין כל מורה ותלמידיו. והיחוסים האלה שבין המורה המשפיע והתלמידים המושפעים, או שבין המורה המכרית והמחמיר ובין התלמידים האנוסים הקטנים, — היחוסים האלה הלא שונים הם. ביחוסים אלה יש מעין „מסתורין" מיוחד של חיי הנפשות הקטנות [illegible]. היחוסים של המורה אל תלמידיו ושל התלמידים אל מוריהם עשירים בפסיכולוגיה דקה של נטיות והרגשות, [illegible]. היחוסים האלה עלולים להשתנות וגם להתהפך ועשירים הם בחזיונות והמיונות ממין מיוחד.

אפאטושו ראה בתור אמן ומספר רק יחוסים ממין אחד. היחוסים שבין ה„מורים" שלו ובין תלמידיהם הם או של „הפטיש והסדן", המכים אל המוכים, או של מעונים ומענים, של שנואים לשונאיהם. ובזה מוציא המספר דינו גם על המורים וגם על התלמידים. ומספרנו זה, שאין הוא עני כלל ברוחו, כמו שאין הוא עני בצבעים, מוצא עם כל זה עניות של יחוסים בעולם [illegible], כל־כך מציה בו. וזה בא לו, להמספר, לא מחסרון יכולת, לא מחסרון ראיה והסתכלות, כי־אם

מחסרון אהבה אל החומר האנושי, שהוא מטפל בו. יתכן בחר בחומר זה, כפי הנראה, בכונה ידועה להראותו ולתארו רק מצד אחד.

כאשר ראיתי את השם „המורים“ על הרומאן של אפאטושו, האמנתי למצוא בו את הפרובלימה של החנוך העברי באמריקה, את הטראגידיה של חיי המורה, או לוא גם של המורה בכלל; האמנתי להאזין בספור זה את דפיקת הלב של התקופה החדשה, המתבשרת לבוא בחני־ הדור הבא, או את צערו העמוק של המספר על דור הולך ומתנוון ועל כל העזובה הפנימית שבבתי־החנוך והלמוד העברי. האמנתי, כי המספר התעמק בכל אותן השאלות המסובכות, הנוגעות להחנוך העברי בארץ החדשה. האמנתי כזאת, יען כי הושב אנכי את אפאטושו למספר שהוא בעל כשרון ובעל עין מסתכלת וחודרת מעט גם לתוך מעמקי החיים. קראתי את ה„מורים“ בשים־לב מראשיתו עד סופו. הקריאה היתה אמנם נוחה ונעימה. לא הרגשתי שעמום אף ברף אחד (גם שפת המתרגם מ. ליפסון הועילה הרבה להנעים את הקריאה), אך לא מצאתי את אשר בקשתי, את אשר קויתי למצוא. יוכל היות, כי רק בי האשם, יען כי הגבהתי תביעותי מהמספר, יען כי הרביתי תקוות ולישאיל מכשרונו.

מצאתי בה„מורים“ פרקים בודדים מוצלחים מצד הציורי או הספורי, כמו ציור החבריה בבית־המשתה ה„מאורה הירוקה“ של ה„כפר“ (פרק ששי). כן יפה הוא הציור של הבקור אשר עשה שולץ בבית־המלאכה לפתוח המצבות (פרק י"ב), אלא שאין שייכות יתירה וחבור אורגני בין הפרקים האמורים ובין גופו של הרומן.

בכלל עלה בידי המספר לתאר את שולץ בקוים מועטים. שולץ, שכבר הגיע לשנות זקנה, הוא „סוחר מופלג, בעל בית־חרושת של מאות מכונות“. בשנות בחרותו היה מחבר חרוזים והלומו היה להיות משורר עברי. למשורר אמנם לא היה, ותחת זה נבחר לראש תלמוד־התורה „מחזיקי תורה“. כשמת עליו אביו, ישב שולץ עד שעה מאוחרת בלילה לחבר כתובת בחרוזים למצבת אביו. „אולם אף שורה לא עלתה בידו, כאילו לא ידע עברית מעולם“. על כן „החליט להזמין את הנוסח אצל אחר, אף אם יעלה לו ברמים מרובים“, ולמחר נכנס ללשכתו של זילברמאן מפתח המצבות.

„זילברמאן יהודי סגלגל, בעל ידים ורגלים קצרות, שישב אל המכתבה, חזר לאחוריו והחזיר גם את הכסא עמו, ישב לפני שולץ ורגליו הקצרות התנועעו, לא נגעו ברצפה:

— ובכן?

— רצוני להזמין מצבה.

זילברמאן קפץ ממקומו, העמיד כסא לפני שולץ:

— ישב־נא. באיזו מצבה הוא רוצה? כלומר... לאיש זקן... הכל תלוי בטיב האבן...

— מצבה לאבי.

זילברמאן הוציא קאטאלוג והראה לשולץ מצבות שונות. הם עמדו על המקח. שולץ נתן לו עשרים דולאר דמי־קדימה. זילברמאן הוציא מכיסו פקעת של שטרי־כסף, כרך עליה את דמי־הקדימה ופנה לשולץ:

— יואל־נא, מר שולץ, לאמר לי את שם אבין וזמן פטירתו.

— מי יחבר את הנוסח — שאל שולץ.

— כמה משמע, מי? אין לנו לדעת אלא את השם וזמן הפטירה, „דאט'ס אל“! נוסח יש לנו מן המוכן! אביו היה כהן?

— כן. אולם — גמגם שולץ — רצוני, שהנוסח יהיה יפה, כתוב בחרוזים...

— גם זה אפשר לנו לחבר, — חייך זילברמאן חיוך מרושל, — אלא שבנידון זה עליו לעמוד על המקח עם אחד מפועלי. זהו עסק שלו. כחו יפה בדברים אלה. מחבר הוא נוסחאות שונות עם השם בראשי החרוזים, בסופם ובכל מקום שהוא רוצה!“

הרי לך שיחה חיה, מצוינה ואופית. אין בה מלה יתירה. והשיחה היא של אנשים חיים בעולם ידוע. הרי לך מציאות ממשית, כשהיא נראית בעיני אמן.

והרי לכם סוף המחזה המצוין:

„זילברמאן קרא לריבה, שישבה לפני מכונת־כתיבה ונקשה באצבעותיה:

— סיידי, הכניסי את ה„זנטלמאן“ הזה למחיצתו של שמחה, „הורי אפ“!

בית־המלאכה לפתוח המצבות היה צר וארוך, כאכסדרה בלי חלונות. גויים אחדים ישבו גלויי־ראש, לאורן של להבות־גז מפרכסות, ועסקו במלאכתם. באויר התנשאו תמרות אבק לבן, שצבט בחוטם ובגרון. הגויים עיינו לרגעים בתוך גליונות כתובים אשורית, שהיו תלויים לנגד עיניהם, וכל אחד מהם, כשגמר לפתח אות אחת במצבה, תחב סיכה באותה האות בגליון, שלא לטעות ולפתח אותה שוב.

הריבה הצביעה על איש זקן, חבוש כפה לראשו, המגודל שערות ארוכות, שאצלה עליו מהודו של חכם, ואמרה לשולץ:

— הרי הוא כאן!

שולץ נגש אליו:

— מר זילברמאן שלחני אליו. רצוני, שיחבר לי נוסח למצבה.

שמחה הרים את ראשו המאובק, נעץ מבטו בשולץ מתחת למשקפי־הפח, הפשיל את המשקפים על מצחו והסיט את הכפה על ראשו:

— זה יעלה בדולאר.

— „אלרייט“, הריני מוכן ומזומן לתת לו שנים, ובלבד שישביעני רצון.

שמחה הוציא מכיסו מחברת ועפרון, ישב על אבן אחת, שלשל את המשקפים על חוטמו ופתח בשאלות:

— מה שם אביו?

— אברהם בן יוסף הכהן.

— יפה, יפה, אברהם בן יוסף הכהן — שם כזה מרחיב את הדעת, — דבר שנדיר בשמי [illegible] שמות, שאינם מעוררים בך שום רצון לספר ברב. אבי היה בר־אורין, הא?

— לא, היה איש פשוט, אדם כשר.

— חזקה, שהיה מכניס אורחים?

— כן.

שמחה כנס את זקנו לתוך ידו, האפיל על פיו, עצם את עיניו, העמיק במחשבתו ורטן בנעימה של „פיוט":

— וכך היה כותב...

אחרי עשרה רגעים תם ונשלם הנוסח. שמחה שאף רוח כאיש עבר עבודה קשה, הוציא מכיס הטבעתי [illegible] טאבאק, הריח מתוכה [illegible] וכבר גם את שולין:

— יטול משהו!

שמחה עוה את פניו, מיכן [illegible] מתוך אייזין, שדעטייט [illegible]. נגב את ידיו בזקנו המרופב, קרא שוב פעם את הנוסח והגישו לשולין לקריאה:

— נו, מה דעתו?

בשעת קריאתו של שולין הטה שמחה את ראשו הלבן, לכוון את לבו לקריאה, מנה את ההברות, הקיש ברגלו הימינית למשקל התנועות, לא התאפק ונכנס לתוך קריאתו של שולין:

— יודה על האמת, כלום אפשר לספר יותר בשבחו של איש פשוט?

— יפה, יפה מאד! — לחץ שולין את ידו של שמחה.

[illegible] נכנס [illegible] בשירי הרצינות משולשלות בכיס־מכנסיו. תנועים החלו לעבוד במהירות. הזקן נשתתק, הסתכל לצדדים, כאילו חפש איזה דבר, התחיל לנקות את האבן במברשת ואגב מלאכתו פנה לשולין:

ייטיב־נא, מר, לשלם לי, אין לי פנאי, המלאכה מרובה.

הזקן שלשל את שני הדולארים בכיס [illegible] ישרין, הסתכל אם אין עין רואה. [illegible] על המפסלת, כפף קומתו, וניצוצות־אבן נתזו לצדדים. פגעו בפניו של המשורר, הוסיפו [illegible] טרופה לוותה כל הכאת־פטיש".

הרי לך פנת חיים, חתיכת מציאות בניו־יורק היהודית, שעוד לא ציירו אותן. [illegible] קוים של אמן משורר, של אמן גלוי־עינים ופקח־אזנים!

רק קוים אחדים, רק שיחה קצרה — ושמחה „המשורר" הנה כמו חי הוא לפניך ונפשו פתוחה. הרי לפניך גורלו של אדם!

ובמחזה זה, שאנו רואים את האמן, את המספר המצוין שבאפאטאשו, הנה הוא גם בוחן את הלבבות ומסתכל בנפשו של שולין. שולין זה, מי שהיה משכיל ומי שמקרב את המורה גרין על היותו כותב בעתונים ומחבר שירים, הנה בהידע לו, כי בתו אוהבת אותו ורוצה להנשא לו, מתנגד לשידוך זה ומתמלא חימה על שגעון כזה. „ושולין יצא אל הרחוב נסער ונרגז. מחשבה נצנצה במוחו, כי אלמלי היה מטפל בכתיבת שירים, היה כופו ככופו של שמחה, לא רצה להרהר שוב בזה, אץ לבית־מלאכתו ואי־אפשר היה לו [illegible] ובקש פתרון לאיזו שאלה [illegible] [illegible]. דומה היה עליו, כי משיא הוא את בתו לגרין, כלומר: לשמחה, ומתוך סערת־רוח עמד בלכתו, כאילו רצה להתיר איזו פקעת סבוכה".

ממספר כזה יש לנו הרשות לדרוש הרבה יותר ממה שהוא נותן לנו. במתכוון הבאתי קטעים אחדים מסיפור, שבו מתוארים שני אנשים חיים, שמחה ושולין, ועולמם הפנימי. במיעוט של אמצעים, בקמוץ של הויב השיג המספר את מבוקשו. הרי לכם תמונה חיה, צבעיה אמתיים וכל שרטוט בה אופי הוא במיני [illegible]. [illegible] נפש [illegible] [illegible] יפה היא התמונה, אלא גם מעוררת את המחשבה.

[illegible], שיש בכשרונו לתאר תמונות כאלה, הרי יש לנו הרשות לדרוש ממנו, כי יתיחס אל החומר שהוא בוחר בו לספוריו ביתר אחריות אמנותית, ואם הוא רוצה לתאר מורים, יהיו אלה מורים ולא צללי־אדם, אנשים [illegible].

לשאלת המבטא העברי

מאת

י. יאבוטינסקי.

יש מימינים כי הלשון העברית הורבת ומשתנה לאט לאט בדבור הארץ־ישראלי. אמנם השנויים האלה אינם עיקרים לעת־עתה, אבל בכל זאת שנויים המה. למשל: מורגשת מגמה טבעית לוותר על הסמיכות. אפילו במקרים שהנסמך איננו משנה את צורתו המקורית, כלומר: במקרים שאין בהם כל קשר דקדוקי, מבכר הדבור הארץ־ישראלי להשתמש ב„של": „המשרת של ה' פלוני" — צורה זאת, כמדומני, מצויה ורגילה מרעותה „משרת ה' פ'", ולא רק בפי ילדים, אלא גם בפי אלה שחונכו על ברכי ספרותנו העתיקה, וגם מורים בכלל זה. — גם נטית השמות מראה סימני ירידה. „הבית שלנו", „האחיות שלו" דוחים, עד כמה שיכולתי לדון, את הצורות הראביות.

כמובן, אי־אפשר עדיין לראות בתופעות האלה תנועה קבועה: אפשר כי אינם אלא מחלות הנוער, וסבתם היא, פשוט, ידיעת־לשון בלתי־מספקת בין רוב הסביבה, [illegible] גם על הבקיאים [illegible] כי אם התחלת מעבר טבעי, העתיד לתת לשפתנו צורות יותר פשוטות, בהתאם לפרוצס, שעברו דרכו כמעט כל לשונות העולם המודרני, בפרט אלה שיצאו מן הגזע הרומאי. כמדומני, טעות גדולה נטעה, אם נלחם נגד השנויים האלה בבתי־ספרנו. מוטב ומועיל להניח [illegible]

לזרם הטבעי — עד כמה שאיננו מוביל לידי שבושים ברורים וגסים, המתנגדים נגוד ישר לדיני הלשון.

ויש אמנם לציין גם שבושים כאלה, מן המין הגרוע. מי לא שמע, למשל, גם מפי תלמידי הגימנסיה: „אנחנו אינם רוצים“? וכמה פעמים, בהתלהבות הוכוח בין דורשי זכויות נשים ומתנגדיהם, — מי לא שמע נואמות מצוינות, המכריזות בשם חברותיהן: „אנחנו שואפים לשנוי גמור“ — בעת אשר מובן מאליו, כי אינן „שואפים“, אלא שואפות? — יותר מזה וגרוע מזה: באחד המשרדים ראיתי ארון ועל דלתו הכתובת: „ספרי וארכיו בתי מלאכה“. טוב באמת לוותר על סמיכות לגמרי מאשר להשתמש בה באופן כזה.

כמובן, אי־אפשר לקבוע דין מדויק, שיבדיל בין שנוי מותר ושנוי אסור. „בואו“ במקום „בואנה“, „הן יבינו“ במקום „הן תבינינה“ נתקבל זה מכבר גם בספרות. השופט המכריע בשאלות כאלה הוא הטעם הנאור, טעמו של המורה והסופר והנואם — והזמן. תנו חופש לזרם.

אולי נצטרך גם לעזור לזרם. לאוזן אירופאית — ואני חושב, כי אירופאים אנחנו ואירופאים נשאר לנצח במובן הקולטורי — לאוזן אירופאית מצלצלת העברית המדוברת יפה: אבל יש בה גם חסרונות מוסיקאליים קשים. המבטא הספרדי, למרות כל יתרונותיו, מביא לידי מונוטוניות, בפרט כשצריך להשתמש בשם־עצם ושמות־תואר במספר רבים: „אנשים חכמים ונכבדים רבים מבכרים ספורים קלים ומעניינים על ספרים עמיקים וחשובים“. תורת הסגנון העברי צריכה לשים לב לחסרון הזה, למצוא ולקבוע דרכים, או אפילו תחבולות, כדי להנצל מקאקופוניה כזו. — חסרון אחר, המורגש בשני המבטאים — גם האשכנזי וגם הספרדי — הוא רבוי ה„ש“ במלוננו. ומוזר הדבר, שדוקא במלון הספרותי והפיוטי לא כל־כך מורגש המכשול בזה; אבל בדבור יום־יום טובעת שפתנו בתוך מבול אמתי של מלים שורקות: החל מ„יש“, „של“, „ש“ וגמור בשמות המספרים, שכמעט כולם מלאים שריקות — למשל: „שש מאות שבעים ותשע“. הרושם הצלצולי של שיחה פשוטה בעברית המודרנית הוא לפעמים איננו יפה ולפעמים גם גרוע מבלתי־יפה. ואמנם אינני חושב, כי החסרון הזה הוא עיקרי לשפתנו עד לאין מרפא. כמדומני, אפשר היה להפטר ממנו במדה ידועה, מבלי פגוע בדיני הלשון. למשל, לו התחלנו להשתמש ב„די“ הארמי במקום „של“ או „ש“, בפרט בדבור המודרני, המרבה ב„של“ במקום סמיכות ונטיה, היינו נצלים על־ידי זה מחלק הגון של ה„שינים“, הממלאות בלחישתן את רחובותינו וטרקלינינו. במקום שמות־המספר, שהם כבדים וארוכים יותר מדי בצורתם ומביאים לידי ערבוביה תמידית מפני הדו־מיניות (זכר ונקבה) שבהם, היינו יכולים להשתמש באלף־בית, לכל־הפחות בשביל המאה הראשונה, ולבטא 9683 לא „תשעה אלפים שש מאות שמונים ושלשה“, כי־אם „טית אלפים ויו מאות פא גימל“. כמובן, אין אני מציע את התקונים האלה למעשה, כי אין לי כל רשות לכך; אבל אני מקוה, שעוד יבוא סופר גדול, אשר יקבע את השנויים האלה, או שנויים אחרים לאותה מטרה, בכח המכריע של דוגמה אמנותית; או שהתקונים הנחוצים יכנסו על־ידי ועידת מורים ויעשו לחוק בבתי־הספר, ומשם יחדרו אל החיים.

את הערותי אלה, הנוגעות למלון ולדקדוק הארץ־ישראלי, אני יכול לסכם בפתגם אחד: תנו חופש לזרם. אם גם יובילנו הזרם לידי קלקול זמני, הדורות הבאים יתקנו אותו בנקל.

אבל אחר לגמרי הוא המצב בנוגע ל מ ב ט א. כל אחד מאתנו יודע את ההבדל הפסיכולוגי הזה: את מלוננו מתקנים אנחנו (בכל השפות) כמעט מדי יום ביומו — כל יום מביא המציאה חדשה או רעיון חדש, ומלה חדשה המסמנת אותם, ואנחנו מתחילים להשתמש בה בלי כל קשי פנימי. גם בתקון דבורנו מצדו הדקדוקי והסגנוני המכשול הפנימי איננו גדול. איש בינוני, אם איננו זקן יותר מדי או עקשן יותר מדי, משתדל להמנע משגיאות דקדוקיות, אם יראו לו שהוא טועה. אבל אין לך דבר יותר קשה מאשר לשנות את המבטא — את הבעת הצלצולים — אצל אדם קשיש, ואפילו אצל צעיר. הקשי תלוי לא באדם עצמו, אלא בסביבתו, בצבור. אם יתחיל אדם לתקן את סגנונו, אולי ירגישו בזה מעטים, אך לא ישימו לב ולא ילעגו לו. אבל אם יתחיל לשנות את מבטאו מן המבטא המקובל אצל בני סביבתו הרגילה, ירגיש תיכף ומיד, כי סביבתו מביטה עליו בלעג או, בכל אופן, במין תמהון ובת־צחוק. כל אחד מאתנו יכול להביא דוגמות לחזיון הזה. אני ידעתי צעירים וצעירות יהודים ברוסיה, אשר הורגלו לבטא את הריש מתוך גרונם, ומשאת־נפשם היותר יקרה היתה לבטא את אות־הגרון הזאת בקצה לשונם, וגם הספיקו לסגל להם את המבטא החדש — אבל בחשאי: בביתם, בחברת רעיהם הרגילה לא העיזו להראות את גבורתם זו, כי פחדו שמא ילעגו להם. — באנגליה הדרומית, בפרט בלונדון, יש חסרון־מבטא טפוסי למעמדות ה„תחתונים“ של העם: אינם מבטאים את ה„ה“ (h). החסרון הזה הוא כל־כך נפוץ וקבוע בהמון העם, שבסימן זה מכירים אביון, אם גם מלובש הוא בגדי „גנטלמן“. ואמנם ההמון הפשוט באנגליה מכבד את המעמדות ה„עליונים“ — אולי מותר גם להגיד שהוא מעריץ אותם — ומשתדל לחקות אותם בכל — בתלבשתו, במנהגיו, אבל לא במבטאו. כמובן, אין כל הבדל בבנין החך בין לורד ופועל, והפועל יכול לבטא את ה„ה“ בלי כל קשי, לכשירצה; אבל איננו רוצה, או — יותר נכון — א י נ נ ו מ ע י ז, פן ילעגו לו בני סביבתו. — גם בארץ־ישראל יש כבר סביבה כזו. אמר לי אחד המורים: „בחוץ־לארץ אני מדקדק ומקפיד בכל פרטי המבטא הספרדי, בשוא־נע, ברגש החזק, ב„ע“ וב„ח“ וכו׳, אבל פה, בארץ־ישראל, אינני מעיז“. אותו דבר אמרו לי גם בני הדור הצעיר ביפו, אחרי שהעירותי את תשומת־לבם על מגרעות המבטא בארץ־ישראל. „הצדק אתך, אבל אי־אפשר להתנגד לסביבה בענין כזה“. דוקא הצעירים האלה היו מן המין שאיננו מפחד להתנגד לסביבה בענינים הרבה יותר חשובים; אבל, כנראה, יש דברים, שבהם יראת הסביבה מכריעה גם את עזי־לב, והמבטא הוא אחד הדברים האלה.

עָבָרה זו צריכה להיות איתנו, שאם גם מותר לנו לתת חופש לזרם הטבעי בנוגע לשנויי הדקדוק והסגנון — אסור לתת חופש לזרם בעניני המבטא. כי את מגרעות הדקדוק והמלון והסגנון אפשר לתקן אחר־כך. אבל מגרעות המבטא כמעט שאין להן תקון במקום שיש בו כבר סביבה אשר הורגלה למגרעות האלה וקבלה אותן בעין מבורת. אפילו סביבה כל־כך קטנה וצעירה, כמו סביבת דוברי עברית בארץ־ישראל, מספיקה להכביד כל שנוי עיקרי במבטא המקובל. ומה יהיה, כאשר תרבה ותתחזק סביבתנו.

אם רוצים אנחנו להושיב ולישב את המבטא העברי, לתת לו צורה המתאימה לרוח הלשון וגם לטעמנו המוסיקאלי, צריך להשתמש דוקא ברגע הנכחי, בשנות המעבר אשר תבואנה אחרי המלחמה — וצריך להתחיל תיכף ומיד, מבלי חכות עד סוף המלחמה. השנים הקרובות תבוא תבאנה זרם הגון של הגירה לארץ־ישראל, — זרם, אשר אם לא יכניס לתוכנו מגמות וארגוניות ממש, יגרום בהכרח לערבוביה של לשונות ולקלקול זמני של העברית המדוברת. תפקיד קשה יעמוד לפני המורה העברי — לא רק ללמד את לשוננו לאלפים או לרבבות שלא שמעו אותה מימיהם, אלא גם להתנגד לקלקולי־מבטאם השונים, לאקצנט הזארגוני והרוסי והגרמני, ולסגל לסביבה מבטא אחד, ארץ־ישראלי. תעודת אמן היא, ולא תוכל להעשות, כי אם על־פי שיטה קבועה ומסוימת ותהית הנהגה מרכזית אחת. ואם תבואנה, אף רק למחצה, תקוותינו בנוגע להתרבות הישוב, אז גם סביבת דוברי עברית פה בארץ תראה קטנה וחלשה בפני זרם המהגרים כולו. יש גם סכנה בדבר הזה, כמובן; אבל דוקא בדבר המבטא ינתן ליחיד, ובפרט למורה, אותו חופש היצירה, שעתה איננו. אבל אם תעבור תקופת הערבוביה, והעברית המדוברת בארץ־ישראל תקבל את צלצולה הנכון גם בפי הבאים החדשים, אז ישאר הדבר כך גם לעתיד.

[illegible] קשה להתוכח על שאלות [illegible] בטעם המוסיקאלי. יחיד אין לו רשות לדבר אלא בשם יחיד; ואולם בטוח אני, שרבים יסכימו, אם אביע את דעתי: המבטא המקובל אצל הישוב החדש איננו יפה, כלומר: איננו מספיק להבליט את היופי המוסיקאלי שיש בשפתנו; ועוד רע מזה יש לפעמים, שהמבטא הרגיל מלוה לשפתנו כיעור, שאיננו שייך לטבעה האמתי, אלא דבק בה מהשפעות הועזיות. ההשפעה המכריעה [illegible] מקלקלת היא, כמובן, השפעת הזארגון. ממקור זה יוצאת האינטונאציה הבכינית, ירושת עבדותנו [illegible] שאין לה מקום אצל עם משתחרר; ה„ריש" הגרונית, שאיננה מתאימה לגמרי ללשון מלאה [illegible] כלשוננו: [illegible] הכללית המורגשת בכל, ההרגל לבטא את הצרצירים בלי דייקנות ובלי טעם, כלאחר יד, בכדי לצאת [illegible] ההבעה ולא יותר, בלי [illegible] ליופי שבצלצולים. [illegible] שפתנו, שפת־פלא הוקא מצד [illegible] והטפיה ותנועותיה [illegible] לא יסכימו לי, כי העברית המדוברת של הישוב החדש מצלצלת, לכל ששומע מרחוק ולא יכיר את המלים [illegible] כמו זארגון?

אני אינני משונאי הזארגון, ובכלל שאלת הזארגון איננה עומדת על הפרק אצלנו. אבל דבר אחד [illegible] מאתיו: עברית לחוד וזארגון לחוד; טבען ורוחן של שתי השפות [illegible] לא רצוי לנו, שהעברית תצלצל כמו זארגון — אפילו באזני השומע מרחוק.

לא רק ילידי הגלות אשמים בקלקול זה. הסביבה [illegible] משפיעים גם על ילידי הארץ, אשר [illegible] מצלצל מבטאם כאילו נולדו וחונכו בבית [illegible] דיני [illegible] הספרדית לא ידוע להם אלא זה: „קמץ [illegible] הפתח והתיו הטית". ואפילו בין צעירי הספרדים המקומיים אפשר להכיר תיכף ומיד את הצעיר שלמד בבית־הספר של הישוב החדש ואת זה שלא למד בהם. האחרון [illegible] יהיה מי שיהיה — מבטאו צח ומשובח; הראשון מבטאו מקולקל ורשלני.

אני [illegible] גם את הקושי הטבעי שבדבר; ח, ט, ע, צ, ק, כמו שהערבי או הספרדי מבטא אותן, — לא יצאו בנקל מגרון אירופאי. אבל לא באותיות האלה תלוי הקלקול. יש עוד ספק גדול, אם כדאי לנו לקבל בלי כל שנוי את מבטאן הערבי; אם כדאי בכלל, מטעמים גם פוליטיים וגם מוסיקאליים, לקרב את לשוננו ביותר אל הלשון הערבית, שהיא עתידה להיות המתחרה הראשית לשפתנו פה במזרח, ואם כדאי לתת ללשוננו את הצלצול הגרוני האסיתי, הרחוק כל־כך מטעמנו האירופאי. ספק גדול הוא, ועוד יהיה צורך לדון בשאלה זאת בכובד־ראש. ומובן, כי בכל אופן אין לדרוש ממורה שנולד ברוסיה, כי יבטא את ה„ק" מעומק ערפו. אבל גם בלי זה אפשר לשבח את המבטא הרבה והרבה — קודם כל, בהקפידנו באותם הדינים, שאינם דורשים כשרון מיוחד של בלי־מבטאנו, אלא רק תשומת־לב והשתדלות.

הדינים האלה שנים הם, ואני חושב, כי מהם צריך להתחיל, ולהתחיל דוקא תיכף ומיד. והם — שוא נע ודגש חזק. מבטאו של שוא נע דומה לחטף סגול: ברכה, אמרי, בנדיה, מדברים [1]. מבטאו של הדגש החזק הוא בעין אות כפולה, כמו Panna בפולנית או [illegible] בערבית. [illegible] המהרהרים הטובים בנגד ה„ק" וה„ע" אין להם ערך פה — אין כל צורך בגרון או חך מיוחד, כדי לא רק לבפות, [illegible] גם [illegible] או להבליע את ה„פ" במלה „איבור". ואולם אינני מאמין, כי יש עשרה צדיקים בכל הישוב החדש, — המורים בכלל זה — שיקפידו בדגש ובשוא נע. מדוע? קשה להבין. תחית לשוננו מלאה חידות פילולוגיות ופסיכולוגיות, אבל היותר מעורפלת שבהן היא בשבילי החידה הזאת: מדוע נתקבל אצלנו רק „פתח במקום קמץ" ו„טית במקום תיו", ולא נתקבלו שאר הדינים של המבטא הספרדי והתימני, — [illegible]

אם אני [illegible] כי [illegible] רב ביותר [illegible] השפה, [illegible] — [illegible]

[illegible]

[1] [illegible] ודיא בספרים, שלא צריך לבטא אותו בלי: [illegible]

פלא בדבר: גם אצל אומות העולם, ששפותיהן מפורסמות ביפין, מכירים את הערך המוסיקאלי של חצי־תנועה ושל אות מודגשת. בתיאטרון הקלאסי הצרפתי אָסור ל„בלוע" את e muette, כלומר: לבטא p'tit במקום petit, כי הפסקת־הקול הקטנה הזאת מבליטה את האלגנטיות שבשפה. על הבימה הקלאסית בגרמניה, מצד אחר, נתקבלה המסורת להרגיש את האותיות הכפולות, אף כי בדבור יום־יום אין הגרמנים מקפידים בזה: hat-te, im-mer. רבים מקוראי שמעו את פוסארט או את קאינץ, ואולי יזכרו, עד כמה זה היה מוסיף גבורה ומרץ להבעתם. — יש באיטליה מחוזים, אשר תושביהם מתרשלים לכפול את האותיות המודגשות כדבעי, ובמחוזים האלה חוק הוא לכל המורים לדרוש מתלמידיהם, שידיקא ידקדקו ברגש, כי גם לשון כל־כך יפה כאיטלקית נפגם דבר־מה מהודה, אם יוסר ממנה אותו מרץ, אותה התאמצות הרצון, המובעה על־ידי הרגש.

כמובן, אינני אומר, כי דגש חזק ושוא נע יצילו את מבטאנו וירפאו כל מחלותיו. אני אומר רק, כי השובים הם ביחוד לגבי ערכם המוסיקאלי, וכי בהם אפשר להתחיל את תקון המבטא עכשיו, מבלי חכות עד אשר יקום אצלני דור, שחכו יהיה מסוגל להבעת הקוף והטית.

וצריך להתחיל תיכף ומיד. כמובן, ההתחלה צריכה לצאת מבתי־הספר. כמו שכבר אָמרתי, ה„חברה" — חוץ מיחידים — איננה מסוגלת ואיננה מוכשרה למלא תפקיד אקטיבי בתקון מבטא, כי כל אחד „יתבייש" מפני חברו. בית־הספר וגן־הילדים, שבו מושל המורה, הוא המקום הנכון לכך.

ואולם גם פה התעודה לא תהיה כל־כך קלה, כי כבר יש לנו „סביבה" וכבר יש לנו „מסורת" — בעת אשר אין מספר כל דוברי עברית בארץ־ישראל מגיע עד 30,000, ומספר כל בתי־ספרנו — עד 100 !

נמהר איפוא בתקונים הנחוצים, כי אולי בעוד עשר שנים תהיה לנו סביבה של רבבות ומספר בתי־ספר ימנה באלפים, ואזי יהיה מאוחר: אם לא עכשיו...

(„התנוך", רובין פדגוגי, יפו).

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

— בעתונים נתפרסם זה־עתה דין־וחשבון יותר מפורט על הקונגרס היהודי, שנועד בקיוב של אוקראינה. הקונגרס הזה, שציריו נבחרו באופן היותר דימוקראטי, היה בא־כחם של שלשת מיליוני היהודים יושבי אוקראינה. העסקן הציוני הידוע מ. מ. אוסישקין נבחר לנשיא הקונגרס. כל מפלגה יהודית הגישה את נוסח דרישותיה.

הציונים הציעו את הנוסח הזה: אין שאלת־היהודים יכולה להפתר לחלקים בכל ארץ לחוד — עליה להפתר בשלמותה בכל העולם. והפתרון זהו: דירות גמורה ליהודים בארצות הגולה: שלטון עצמי במקומות, שהיהודים מצויים באיכלוסים הגונים; בנין מולדתו העתיקה של עם ישראל בארץ־ישראל.

„פועלי־ציון" דרשו: להכיר ביהודים בתור לאום מיוחד; בכל מקום שהם שרויים הרי הם חלקים לעם אחד אשר מרכזו הארצי היא ציון; לקרוא אספה מיסדת ליהודי כל העולם, שתדרוש אבטונומיה לאומית בארצות, שהמוני ישראל מרוכזים שם, וממשלה יהודית לאומית בארץ־ישראל.

ציוני ה„בונד" מסרו מודעה זו: שאלת־היהודים היא שאלה בין־לאומית, שאפשר לפתרה רק בדרך בין־לאומית.

הסתדרות „אחדות", הכוללת את אגף הדתיים, הביעה את התביעות האלה: צריך ליסד תיכף ועד מרכזי של עם ישראל. הועד הזה יהיה בא־כחם של היהודים לפני העמים וישגיח על כל עניניו המיוחדים של עמנו.

המשורר העברי ח. נ. ביאליק נשא נאום נלהב ויפה, שתמציתו היא זו: לפנים היו סבורים, כי רק תחית האנושיות עלולה לפתור את שאלת־היהודים. אולם מסבות־המציאות בעת האחרונה הוכיחו, כי האמת היא דוקא להפך: אין האנושיות יכולה לשוב לתחיה, אלא אם כי שאלת־היהודים נפתרת תחלה.

הסופר והעסקן הציוני א. גולדשטיין נאם נאום והוכיח במספרים, כי שמונים אחוזים מכל היהודים דורשים את ארץ־ישראל.

אחרי וכוחים ארוכים ומפורטים נתקבלו בקונגרס הדרישות הללו:

1) יהודי כל העולם מופיעים בתור אחדות לאומית.

2) עם ישראל צריך להתקבל לאגודת־הלאומים באופן שוה עם שאר העמים.

3) מקלט־בית יהודי, בטוח על־ידי כל העמים, בארץ־ישראל.

4) זכויות אזרחיות ומדיניות, בטוחות בתוקף תקנות המדינות, בכל הארצות.

5) חירות דתית מוחלטת.

6) מלאכות יהודית תורשה להשתתף באספת־השלום.

— הציונים באוסטריה, בתור מפלגה מיוחדת, בחרו בציר אחד אל האספה המיסדת של המדינה.

— צירי חברות רומיניות יהודיות מארצות שונות החליטו לקרוא לועידה כללית, שתעסוק בשאלת־היהודים ברומיניה.

— הממשלה בווינה בטלה, על־פי דרישת המועצה הלאומית היהודית, את הגזירה לגרש מווינה חמשים אלף יהודים, שנדדו ובאו לשם מגליציה ובוקובינה.

ממשלת מוראוויה החליטה לבטל את האבטונומיה של קהלות־ישראל בניקלסבורג וביתר ערי המדינה.

— בפאריז מת, בשנת הארבעים לחייו, הקורניל סיר מארק סייקס. האנגלי המנוח היה מסור מאד אל הרעיון הציוני ועשה למענו הרבה. הוא היה אחד מן הגורמים להכרזה הציונית של באלפור. כמיכן ידם בכל כחותיו בעד הגדוד העברי המיוחד ובעד קיום תביעותיו הלאומיות של עם ישראל באספת־השלום. תחית ארץ־ישראל על־ידי היהודים היתה משאת־נפשו תמיד.

— בדבר השאיפות הציוניות ושאלת־היהודים ויחוסן אל אספת־השלום הגיעו בשבוע האחרון הידיעות האלה:

הועידה הציונית הכללית נפתחה בלונדון ביום 25 בפברואר. הועידה היא השנית ועד עתונאיים יהודים נאסרה ההשתתפות בה.

הועד המאוחד באנגליה, שמשתתפים בו באי־כחם של ועד שלוחי הקהלות ואגודת יהודי אנגליה, החליט להגיש לפני אספת־השלום את התביעות האלה ביחס לארץ־ישראל: 1) לאנגליה תמסר בשם אגודת־הלאומים ההשגחה על ארץ־ישראל, כדי לקיים בחיים את הכרזתו של באלפור וכדי להנהיג שם סדר כזה, שעל־פיו תהיה ידם של היהודים על העליונה בשלטון הארץ, בהסכם אל עיקרי הדימוקראטיה. 2) להכיר את יום השבת ואת מועדי ישראל בתור ימי־מנוחה חוקיים. 3) להכיר את השפה העברית בתור השפה הרשמית. 4) אבטינומיה תרבותית. 5) השגחה על המקומות הקדושים לישראל. הדרישות הללו עשויות בהסכם גמור אל התכנית הציונית. ציריהם של ועד

שלוחי הקהלות ואגודת יהודי אנגליה אל אספת־השלום הם הלורד רוטשילד, סיר סטיארט שמואל, הלורד סוויטלינג והלויד מונטיפיורי.

שלוחי היהודים מצרפת ומאנגליה אל אספת־השלום פנו אל הממשלות הארץ בבקשה לפקוד על הועדים, שנשלחו לפולניה מטעם מדינות־ההסכם, לקבל מאת היהודים גרווידעת שלם בדבר תביעותיהם ומשאלותיהם. גלווידעת זה יוגש אדריכן לפני אספת־השלום, כדי [illegible]

[illegible] הציוניים התרשלו בעבודה [illegible] ליהודים בארצות הגולה. [illegible] ההיה היותר נכרין בכל תנועה [illegible] מקום שהם, וגם דפעם כבר הגיש [illegible] לאומיות.

[illegible] שליחים, באיבדם הרשמיים של [illegible] מבתדרים לועידה אחת, כדי שיוכלו לפעול בכחות מאוחדים בעניין [illegible]

המועצה בת [illegible] הבריס, הממונה מטעם אספת־[illegible] עכשיו בדרישותיהם של הציוניים, שהוגשו לפני שבועים [illegible]

המתבוללים והמתנגדים־לציונות ומיניהם מיבדה של הברית „כל ישראל חברים" וביוצא בה נאספו ובאו בזמן האחרון [illegible] יקבל מאת אספת־[illegible] את הנהרה בתור אפיטרופסים, השוכנים להגן על זכויותיהם של היהודים בארצות הגולה. כוונתם מובנת: [illegible] אולם כל יגיעותיהם בנדון זה יצאו לבטלה. העסקנים הציוניים עומדים על המשמר, כי בעניניו הלאומיים של עם ישראל לא תנתן הדעת כזאת דריסת־הרגל למתכחשים ומתבוללים מכל הסוגים והמינים.

בפאריז נתקבלה הידיעה, כי האפיפיור [illegible] יחריטון את הצעתם של הנוצרים [illegible] ממשלה אפיפיורית.

[illegible] מאת אספת־השלום שטח כזה בארץ־ישראל [illegible] מיליונים נפש מישראל. כבר הוכנו כל התכניות לסדר את ההגירה אל ארץ־ישראל על־פי תכנית זו. כל האמצעים הדרושים יאחזו, כי ששת מיליונים המהגרים במשך השנים יתבססו ויתאחזו כראוי לפי נוסח דרישותיהם של הציוניים, ויהפך ברבות הימים מדינה [illegible] דעתו של וויצמאן, תמלא אספת־השלום את [illegible] התכנית הציונית. כל הסימנים מעידים על כך.

ארתור באלפור, המיניסטר האנגלי לעניני־חוץ, הבר באיפו [illegible] את פני [illegible] הסופר העברי דוד ילין נשא בשם השליחים נאום, שבו הביע את הכרת־טובתם [illegible] הממשלה האנגלית ואל המיניסטר באלפור על תתם את האפשרות לקיים את משאת־נפשו היותר נעלה של עם ישראל [illegible] שנות [illegible] את אנגליה לכורש מלך פרס, והביע את תקותו, כי גם זו הראשונה תקיים את הבטחתה לישראל, וארץ־ישראל תפרח מחדש [illegible] [illegible] לשליחים על דבריהם הטובים [illegible] כי דבר קוממות ארץ־ישראל [illegible] לאומי קשה הוא, אבל במרצם ובהתמדתם של היהודים ובעזרתו של אנגליה ושאר הממשלות יורמו כל המכשולים מן הדרך והמטרה הנדרשת תושג כולה.

המלאכות היהודית מרומניה הגישה את תביעותיה לפני טארדיה [illegible]

לאומיות. טארדיה הבטיח להמציא את התביעות הללו אל אספת־השלום.

שלוחי ישראל מכל הארצות בפאריז יסדו עתה מועצה לזכויות היהודים. במועצה משתתפים: 2 צירים משווייצריה, 2 — מיוגוסלאויה, 1 — מטאריניקי, 5 — מארץ־ישראל, 4 — מפולניה, 3 — מאוקראינה, 4 — מרוסיה, 2 — מאמריקה, 1 — ממצרים, 2 — [illegible] 2 — מליטה ועוד. המועצה באה לברית [illegible]

[illegible] ועד המועצה, עתיד להתדבר עם ציר אספת־השלום, משום שהוא מכוון אל כל הארצות. אל הנוסח יצורף תזכיר, המתאר את מצב היהודים בכל ארצות פזוריהם.

הציוניים עורכים תעמולה עזה, כי גם עם ישראל יתקבל בתור [illegible]

[illegible] בפאריז ובלונדון יש טוענים, כי התזכיר, שהגישה ההסתדרות הציונית לאספת־השלום, מסתפק במועט ומצניע יותר מדי. לפי דעתם, ראוי לדרוש את המרובה של התכנית [illegible]

[illegible] התרחשו בזמני האחרון [illegible]

לפי הידיעות האחרונות [illegible] יהודים במספר שהתחיל בזמנים של אוקראינה. הנזקים עולים לסך של עשרים מיליון דולאר.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] מיליון כתר.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

רציוניות באמריקה

בימים האלה נסע מכאו ללונדון ולפאריז מר פיליפ פראנקפורטר, חבר הועד הפועל של ההסתדרות הציונית באמריקה, שנבחר [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ישיבה לארץ־ישראל שליחים, שיתפרו [illegible]

לעבודת־האדמה. מטעם הועידה יערכו פקודים לכל הרוצים ללכת לארץ־ישראל, וגם תאסף הקרן־הקבע ליוצאים הנצרכים. כמו־כן הועד יבקש מאת אספת־השלום, שתכבד שאיפותיהם של היהודים הרוסים ותשים לב לדרישותיהם.

— בעלי־החרושת בלודז של פולניה יסדו חברה של מניות על סכום חמשה מיליונים רובל לשם התפתחות בתי־מלאכה באוקראינה ו[illegible] בארץ־ישראל. המיסדים מתכוונים בזה לכבוש את שוקי־המסחר שבארצות הקדם.

* * *

הציוניות באוקראינה

ציוני אוקראינה נועדו לועידה, שנמשכה חמשה ימים מן 2 עד 7 בפברואר, ובה נתקבלו החלטות חשובות בדבר סדור ההגירה הגדולה, שתנהר לארץ־ישראל, כשיחזור המעמד המדיני לשורתו.

* * *

הציוניות באוסטריה.

— בווינה של אוסטריה נוסדה חברה חדשה של יהודים חרדים לשם ישוב ארץ־ישראל. אחד מן המיסדים הוא הסופר המפורסם ד"ר נתן בירנבוים („מתתיהו אחר"). החברה תבוא בחבור עם הסתדרויות של חרדים בשאר ארצות, כדי לעורר שאיפה עצומה בקרב העם להתישב בארץ־ישראל.

— בארצות אויסטריה־הונגריה נוסדה הסתדרות־נשים ציונית, המונה כבר מליון חברות. הסניפים הרבים של ההסתדרות פועלים הרבה לטובת הרעיון הלאומי, והשפעתם מרובה על חיי אחינו במדינות הרז.

* * *

ליובל שנת הששים של נחום סוקולוב.

הלשכה הראשית של הקרן הלאומית בהאג שלחה אלינו את הקול־הקורא הזה:

ביום ט' בשבט תרע"ט (10 ביאנואר, 1919) תמלאנה ששים שנה להולדת נחום סוקולוב. ערכו הגדול של סוקולוב לתנועה הציונית ולעם ישראל ידוע לשם ולתהלה לכולנו, עבודתו הציונית עומדת בשעה זו במרכז חיינו המדיניים. את אשר פעל ועשה ויצר בעד הנוכם הלאומי והתרבותי של המוני עמנו במזרח אירופה, בעד תחית שפתנו וספרותה החדשה יודעים לכבד דורות שלמים ברגשות תודה והערצה עמוקה.

לקרן הקיימת לישראל התיחס סוקולוב מאז בחבה מיוחדה ועורר לטובתה את דעת הקהל בפה ובכתב. ביחוד הדגיש בזמן האחרון את תפקידיה הגדולים של הקרן הלאומית לאחר כריתת ברית־השלום ועשה תעמולה זריזה לעיקריה הישוביים ולסדור קבוצי הכספים לטובתה במדה רחבה.

ודאי יהיה הדבר לרצון למוקירי סוקולוב, שיובלו יגרום להגדלת הכנסותיה של הקרן הלאומית. הקרן הקיימת פונה איפוא בקריאה לכל מוקיריו הרבים של חתן־היובל להשתתף בסכומים הגונים בקבוץ־הכסף המיוחד הנערך בכל הארצות לרשימת שמו בספר הזהב.

שונות

אברהם יוסף שטיבל וז. שניאור יבואו לאמריקה.

אברהם יוסף שטיבל והמשורר העברי ז. שניאור יבואו בעוד שבועות אחדים מקופנהאגן לאמריקה. מר שטיבל יעסוק כאן בסדור הסניף האמריקאי של „הוצאת שטיבל".

ז. שניאור היה שבוי בברלין בתור נתין רוסי בכל משך שנות המלחמה, ורק עתה עלתה בידו לצאת מגרמניה.

* * *

פעולות אגודת הרבנים המטיפים באמריקה.

הרב ש. ל. הורוויץ, מזכיר אגודת הרבנים המטיפים באמריקה, שלח אלינו דין־וחשבון ממעשי האגודה במשך החדשים האחרונים:

כמה בתי תלמוד־תורה בערי־השדה פנו אל ועד־החנוך של האגודה בבקשה להמציא להם מורים עברים. במילוא בקשה זו בפרט תשתתף האגודה עם אגודת המורים העברים בניו־יורק, ובעבודת החנוך בכלל תשתתף עם ההסתדרות העברית באמריקה. הועד הפועל החליט לערוך בעזרת החברים תעמולה רחבה בבתי־הכנסת לשם חנוך עברי מיתרי, דתי ולאומי כאחד. הועד יערוך תפלה מיוחדת, כי תכיר אספת־השלום בזכיותיו ההיסטוריות של עם ישראל על ארץ־ישראל. החברים קוראים אספות ונואמים לפני הקהל בדבר קנינינו הרוחניים, שמירת השבת, למוד שפתנו וכיוצא באלו. באחת השבתות דברו אל העם על־אודות הפרעות ביהודים, שהתחוללו בזמן האחרון, הזכירו את נשמות החיים הדתיים ועוררו לעבודה לאומית, עבודת־הגאולה.

* * *

אגודת הסופרים העברים באמריקה.

מר מ. פיינשטיין, מזכיר אגודת הסופרים העברים באמריקה, שלח אלינו את הדין־וחשבון הבא:

ביום ה' בערב, 20 בפברואר, נערכה במרכז העברי, 263 רחוב גראנד, ניו־יורק, אספת־פרידה לאליעזר בן־יהודה בטרם צאתו מאמריקה לשוב לארץ־ישראל. היושב־ראש ראובן בריינין, וכל החברים המשתתפים באספה העריכו את פעולותיו הגדולות של בן־יהודה לתחית השפה והארץ. מרת חמדה בן־יהודה מסרה פרקים אחדים מחייו של הסופר. לאחרונה ענה בן־יהודה בנאום והגיד, כי חזיון משמח הוא, אשר גם באמריקה על אדמת נכר יש לנו חבורה הגונה של סופרים עברים, העתידים לעשות גדולות לטובת העברית במדינה זו. כי יתר דבריו הזכיר, כי הוא שב אל ארץ־ישראל לעמוד על המשמר ולהלחם נגד כל לשון ולשון, אשר תבוא להשיג את גבול לשוננו הלאומית במקום־חיותה.

מלבד הנאומים נערך גם משתה יפה. אליעזר וחמדה בן־יהודה נבחרו פה־אחד לחברים נכבדים באגודה. בשעה השלישית בלילה ננעלה האספה מתוך מצב־נפש מרומם.

* * *

מדי האגודות.

— ביום א', 2 במארץ, שעה 8 בערב, תהיה אספה מעשית להסתדרות „אחיעבר" במרכזה 111 רחוב גראנד. ענינים חשובים עומדים על הפרק. החברים מחויבים לבוא. אורחים מוזמנים.

— בבית תלמוד־התורה הספרדי של הארלם, ניו־יורק, נוסדה, על־ידי המורה הראשי מר ש. מזרחי, אגודה עברית, שמטרתה להפיץ את ידיעת שפתנו והרעיון הלאומי בין התלמידים בפרט והספרדיים בכלל. נבחרו הפקידים האלה: וויקטור דואיניה — נשיא, גבריאל וואנגאר — סגן, מאדקו ז' בושת — מזכיר, אלברט פינצי — גובה, יצחק ז' בושת — גזבר, רוברט ז' בושת וגבריאל כל חמירה — חברי הועד הפועל.

התשורה העממית לאליעזר בן־יהודה.

רשימה עשירית.

ע"י ש. למפרט והמטיף ה. מאסליאנסקי, ניו־יורק:

מאקס טוירקילטאוב — — — — — — — — — $50.00

ע"י ע. ניומאן, ניו־יורק:

עזרא קעמפ נומ. 12 אורדר בני ציון, ברוקלין 50.00

ע"י יהושע שפריירגן, נ יו־יורק:

[illegible] גינזבורג — — — — — — — — — — 50.00

ע"י דניאל פרסקי מאת חברי הסתדרות „אחיעבר" ו„אגודת המורים", ניו־יורק:

1) ד. שיינמארק — — — — — — — — — — 1.00
2) י. [illegible] — 1.00
3) [illegible] — 1.00
4) מ. סלאווקין — — — — — — — — — — 3.00
5) מ. ברכהן — — — — — — — — — — 1.00
6) ד"ר י. שפר — 2.00
7) ש. אפשטיין — — — — — — 3.00

אלה השתתפו בתשורה העממית, כל אחד בסכום של שני דולארים:

מורים א. כהן, [illegible], מינט.; [illegible] מאגנוס, ניו־יורק; הרב ג. סילברסטין, וואשינגטון, ד. ק.; שמואל שפירה, שיקאגו; ב. הרשינזון, ברוקלין; קארול ריין [illegible], [illegible]; [illegible], ניו־יורק; פיליפ בראון, פיטסבורג; מוריס הורביץ, סיראקיוז; [illegible] [illegible]; אב. [illegible], [illegible] נ. י.; ד"ר לואיס ה. לאנדמאן, סינסינאטי; האחים קערליש, נורביץ, קונ.; מנחם שפירה, וואוסטר, מאס.; נתן רוזין, קליבלאנד; מיטשיל קטסלאק, סיאטל, וואש.; הרב ע. מ. פינקלשטיין, ברוקלין; הרב ישראל ש. רובינשטיין, [illegible]; י. [illegible], [illegible], טקס.; י. ה. לוין, ווינאגו, נ. ב.; דוד קלוטין, ניו־יורק; מ. ד. [illegible], [illegible] פא.; אב. מארינג, גרינוויל, גא; ע. [illegible], [illegible]; [illegible], קליבלאנד; [illegible], דולוטה, מינ.; מוריס שכטר, דיטרויט; [illegible] ד. נייםארק, סינסינאטי; א. מ. דורף, פאסייק, נ. דז.; היימאן שווארץ, באלטימור; שמואל בלום, ציסטיר, פא.; אהרן לוינסטין, נוארק, נ. דז.; בנימין קיש, ברונקס; רבינוביץ ורימסין, קליבלאנד; אברהם מיטל, בוסטון; י. מרגולית, שיקאגו; מ. שפיזהנדלר, דזוירמינטאון, פא.; יהושע יאוּם, בוסטון; הערים זהיג, בוסטון; פ. רבינוביץ, שיקאגו; מ. הנדלין, סיו־סיטי; טש. קויפמאן, דאלאס [illegible] ניו־יורק; מ. נ. לוין, ס"ט־פאול, מינ.; א. געל, וויניפג; [illegible] קא., מונטריאל; [illegible]; [illegible] לאנדי קינטון, פא; [illegible], וואשינגטאן, ד. ק.; מאקס [illegible] העערים, ברוקלין; הרב י. דיקטור, שרון, פא.; יעקב בליט, ניו־יורק; הרב ישראל בראון, אינדיאנא הארבור; סולומון טוריצקי, ברוקלין; הרב שמואל באסקין, סולט לייק סיטי; ד"ר מאקס וולפיה, ניו־יורק; מ. קופשטיין, סיאטל, וואש.; י. שטיינברג, שיקאגו; ש. שוינברג, איסט שיקאגו ענד; זאקס, [illegible], מאס.; יוסף בייכמאן, דיטרויט;

ב. [illegible], [illegible]; נ. [illegible], [illegible]; [illegible] [illegible]; [illegible]; ש. [illegible]; ש. דרוקרמאן, ניו־יורק; סעם [illegible]מאן, שיקאגו; ש. [illegible], [illegible]; ישראל גרינבראט, [illegible]; [illegible]; [illegible], [illegible], מאס.; א. ב. [illegible], [illegible]; א. [illegible], [illegible]; [illegible] נוביץ, פרידזטון, נ. דז.; הרמאן סיידל, באלטימור; מ. ה. לונדון, ניו־מרקט, נ. ה.; דוד י. דין, פילאדלפיה; יעקב מאלאכובסקי, פיטסבורג; עליאש קנטור, רקסבורי, מאס.; י. וויס, פילאדלפיה; ד"ר י. מ. גרינברג, שיקאגו; ל. קאפילוביץ, סיאטל, וואש.; ה. יוסיפוב, דולוט, מינ.; יעקב הולצמאן, ווהייט־פליינס, נ. י. (ע"י „התורן"); ד"ר נ. ב. גלאסמאן, האמבורג, פא.; מ. ש. בן־עמי, פילאדלפיה; י. רומאן, בייאון, נ. דז.; י. מ. רוזין, רוטשיסטיר, נ. י.; מ. ה. פרמאן, קליבלאנד; ע. שוסהיים, קליבלאנד; ש. וויס, דוקים, פא.; מאקס ספלן, קליבלאנד; סול. טובמאן, קליבלאנד; א. סיגל, קליבלאנד; [illegible] וויינשיינקיר, בופאלו, נ. י.; אברהם אוגוסט, פילאדלפיה; מ. [illegible], [illegible], פא.; ש. ראפשיץ, [illegible]; הרב י. [illegible], [illegible]; ה. גודמאן, ניו־יורק; מ. [illegible], [illegible]; מ. ראיין, [illegible] א.; מ. הורביץ, קליבלאנד; סעם [illegible]לין, פילדלפיה; מ. מ. בארון, קליבלנד; ד"ר ש. [illegible]מאן, מולדן, מאס.; ברנארד לוין, ראקסבורי; מוריס [illegible], [illegible], מאס.; שמואל זאה, באלטימור; מ. א. [illegible], [illegible] א.; י. פרידמאן, פיטסבורג; הרב מ. [illegible], [illegible], וויס.; י. רובינשטיין, בוסטון; ג. אפרת, ברונקס; מוריס פיליים, בוסטון; מ. שפירה, קליבאלנד; בן ה. ניומאן, דורציסטיר, מאס.; מ. פיטל, סקרינטון, פא.; נ. ארמיר, גראנד־ראפידס, מיש.; יוסף ווידל, סומירוויל, מאס.; ש. ה. וואלדמאן, רוקסבורי, מאס.; י. ה. זלוין, בריסטול, קונ.; מוריס פלדמאן, ניו־לונדון, קונ.; ב. ב. קוטלר, ספרינגפילד, מאס.; דוד הוגירס, באלטימור; ה. גורדון, ניו־לונדון, קונ.; [illegible]; [illegible], מאס.; מ. פישר, הארטפירד, קונ.; ש. נייטינבויט, [illegible]; וולף רוזינברג, שיקאגו; אברהם סגל, באנגור, מיין; מוריס ביימאן, פיטשבורג, מאס.; נתן גינזבורג, שיקאגו; לואיס יעקבסון, דורציסטיר, מאס.; אליק [illegible], [illegible] בריפירט, מאס.; מאקס לייטנר, ברוקלין; [illegible]שטיין, פרובידנס; פראנק ברייאנט, רוקסבורי, מאס.; יוסף [illegible], [illegible]; [illegible], [illegible] פורד, קונ.; ש. ב. פרידמן, בוסטון; א. גולדברג, ווטירבורי, קונ.; ליאו הרנה, ניו־יורק; וו. טייה, [illegible]טינגטון, נ. י.; א. בנין, הארטפורד, קונ.; ב. בראון, [illegible]; [illegible]מאן, וובסטר, מאס.; סעם ציון, ניו־אורליאנס; [illegible] מנדלסון, קריסטול פילס, מיש.; וויליאם פרדשטין, שיקאגו; הרב יהודה הלוי קופשטין, סיו־סיטי; יוסף

מיש. ; ש. ג. גלוצר, הארטפורד, קונ. ; ה. אקסילרוד, שיקאגו ; לואיס פלדר, ניו־יורק ; סולומון סמילין, ברונקס ; י. ליפטמאן, פרובידנס ; פיליפ שייטליס, ניו־יורק ; הרב שלמה זלמן קליבאנסקי, לואיזוויל, קנט. ; אב. גולדברג, ניו־יורק ; הרב סעם מאנציסטיר, פול־ריוויר, מאס. ; פיליפ שייטלים, ניו־יורק ; לואיס גאנז, ניו־בריטיין, קונ. ; וולף סולומון, צארלסטון, ס. ק. ; ב. פאריש, סיו־סיטי ; י. גליקמאן, מיינארד, מאס. ; הרב מ. ניומאן, שיקאגו ; שמואל שיסטוק, לינקולן, נ. ב. ; י. ב. בענעט, סיו־פולס, ס. ד. ; מאיר וולמאן, ברוקלין ; שמואל סודוב, אבירדין, ס. ד. ; פ. ברינסון, שיקאגו ; הרמאן שווארץ, ברוקלין ; מאקס טרוגמאן, וואטירלו, אייאווא ; פראנק פלדמאן, פורטלאנד, מיין ; א. י. בעלאוו, קאנזאס סיטי ; הרב קלמן דוד מט, מיניאפולים ; ה. לוין, שיקאגו ; מ. אדלרהיים, פיטספילד, מאס. ; מאקס באנדעל, דזיקסונביל, פל. ; מאקס פולסקי, ברידזשפורט, קונ. ; י. גולדמאן, סטייטאן איילאנד ; מאקס פראנקלין, דרוגיאה, מייש. ; היימאן סאפיר, הומסטיד, פא. ; יוסף לוין, סיאטל, וואש. ; יוסף גיטמאן, סינסינאטי ; זאב טפליב, בייאון, נ. דז. ; האחים הופינברג, הארטפורד, קונ. ; א. סמיט, טורנספולס, מאס. ; י. אשכנזי, לורנס, מאס. ; אליה ליפשיץ, ברידזפורט, קונ. ; ב. פרידמאן, פיינברידז, קנדה ; אברהם בלאק, טהומאסטון, מיין ; נח אדלר, סטמפורד, קונ. ; ד"ר י. ב. גולדברג, שיקאגו ; מורים דונייקו, דולוט, מינ. ; י. סארגיר, בורלינגטון, ווט. ; זאב סוטקר, סאוואנא ; מ. נלסון, גערי, אינד. ; לואיס ווילקוב, יוטיקא, נ. י. ; ב. אלטמאן, דיטרויט, מייש. ; מרת בעלא ומר ליימאן ווייזינברג, שיקאגו ; א. י. וולפרט, וואוסטיר, מאס. ; יעקב רובין, ברוקלין ; ש. טודרסיק, סטוקטון, קאל. ; ש. טיקוטסקי, קאלומט, מייש. ; ל. פיינברג, הונג־ברנין, נ. דז. ; מרת החה ווייגולד, קומברלאנד, מד. ; מאיר ברין (מירושלים), פורטלאנד, מיין ; ש. ברקוביץ, סיבולד, קנדה ; י. הופיר, טריביון, קנדה ; מורים קדיש, עקרון, א. ; הלל דבורקין, בייטמאן, קנדה ; ש. מירקין, הוליוק, מאס. ; טש. קומין, אטהול, מאס. ; לואיס ליפשיץ, קליבלאנד ; מרת מ. בערני, יונסטון, פא. ; הרב שלמה מיכאל ניכים (מירושלים), קולומבוס, א. ; מר ומרת ל. ליף, סיאטל, וואש. ; מ. גרינברג, איירונטון, א. ; א. א. גרינברג, פורטלאנד, מיין ; ל. פיינברג, פורטסמוט, ארק. ; א. מארקוב, [illegible], מאס. ; ד. מ. גולדברג, נורטה ליטל ראק, ארק. ; מרת פ. לוויט, ברוקלין ; יאן כהן, גיינסוויל, טקס. ; פיליפ גרודזינסקי סוואנטון, ווט. ; לואיס נייטין, דיטרויט ; דוד ראנדולף, מיניאפולים ; י. כהן, ניו־אורליאנס ; י. ג. שווארץ, ברונקס ; פראנק יעקבסון, ברידזפורט, קונ. ; ה. וו. מארקוביץ, קמדן, נ. דז. ; ד"ר ש. גלפאנד, צלסיה, מאס. ; מאקס סילוורמאן, פורטלאנד, מיין ; הלן מילר, ברוקלין ; נ. נאטינסון, בוסטון ; ש. מאמדט, סטוקטון, קאל. ; מרת פאול גודקין, ניו־אורליאנס ; מ. פארגאמניק, סענדי לייק, מאנ., קנדה ; סולומון וולינגטון, יוטירבורי, קונ. ; יעקב בייטיר, ניו־יורק ; בנימין הלפרן, ניו־יורק ; יעקב ה. קאפלאן, סינסינאטי ; ר. בראון, לוס־אנגילוס ; ר. וו. אמבין, סיו־סיטי ; שמואל שפ, שלבי, מאס. ; סעם סילברמאן, פרובידנס ; י. אפל, ספוקיין, וואש. ; זלמן יצחק ציטרון, צלסיה, מאס. ; גיאורג וואכטיל, רוקסבורי, מאס. ; סעם מנדילסון, דולוט, מינ. ; ב. וויינברג, ספרינגפילד, איל. ; טשאס. אייזנשטיין, לוס־אנגילוס ; ה. מ. שניטצר, פיטסבורג ; ב. שייארסון, על סינטרו, קאל. ; י. בלום, גערי, אינד. ; מרת טשאס. סופירו, גרינסוויל, ס. ק. ; יעקב רוזינקראנץ, פורטלאנד, אור. ; הערי אופינהיים, ניו־יורק ; ה. י. כהן, ניו־יורק ; י. כרמיל, ניו־יורק ; מרת נטי לופלר, דנבר, קול.

סך הכל — — — — — — — — — — — $538.00

אלה השתתפו בתשורה העממית, כל אחד בסכום של ד ו ל א ר   א ח ד:

מארקוס איינשטיין, אולבאני, נ. י. ; א. הורביץ, פורטלאנד, אור. ; הרב א. א. הולקומב, לוס־אנגילוס ; לואיס מארקוף, ברוקלין ; ה. אברהמס, סאן־פראנציסקו ; איזידור ליפקוביץ, פאסייק, נ. דז. ; מ. זימרמאן, צלסיה, מאס. ; אהרן פאפיש, ברוקלין ; מ. ע. יעקבסון, ספרינגפילד, מאס. ; י' אברמוביץ, פיטסבורג ; ד"ר ש. וולמאן, ברוקלין ; הייטאן נאבימובסקי, ברוקלין ; ב. פרונברג, וואטירבורי, קונ. ; היימאן קולקו, רוציסטר, נ. י. ; נ. קרול, רוציסטיר ; יוסף הולצברג, ברוקלין ; ב. אברהמס, גרין־ביי, וויס. ; פ. טייץ, שיקאגו ; הרב ה. מילקובסקי, שיקאגו ; דוד שטרן, שיקאגו ; משה פינקסון, פילאדלפיה ; אלכסנדר פלוטקין, פוטוקיט, ר. א. ; מארקוס אסתרמאן, ניו־יורק ; מרת מ. קויפמאן, לאסטוניא, נ. ק. ; א. בלאק, מיניאפולים ; ש. מירקין, ברונקס ; נתן ארנבון, ברוקלין ; שמואל סילברמאן, ניו־יורק ; הרב י. קופר, פטרסבורג, וויר. ; סול. סגל, ניו־יורק ; ה. פלב, שיקאגו ; מ. י. אפל, שיקאגו ; א. טאבאק, ניו־יורק ; ש. שפר, באלטימור ; יוסף אלפרן, פיטסבורג ; ה. וויארבאטיל, באלטימור ; ק. בילוסטיצקי, פילאדלפיה ; שמואל פרלין, ברוקלין ; ב. אייזנשטאט, ברוקלין ; זאב ספיוואק, דיטרויט ; ד. ב. סינדירסון, ס"ט־מארטין, מונט. ; ד"ר י. הרמאן, יוטיקא, נ. י. ; דוד אפשטיין, ברידזפורט, קונ. ; ש. ז. זלוטניק, ברידזפורט ; מאקס פוליאקוף, ברידזפורט ; יעקב שעק, ברוקלין ; ד שור, ברוקלין ; הרב מ. רינוב, יונסבורג, ווירמ. ; זכריה פרידמאן, פילאדלפיה ; י. שפילמאן, ניו־יורק ; ר. ב. ריסקינד, ניו־יורק ; י. ראנדל, ניו־יורק ; לואיס כהן, שיקאגו ; ישראל משה דונסקי, רוציסטיר, נ. י. ; מארקוס שניידירמאן, מולדין, מאס. ; ל. ילין, מונטריאל ; מ. קוק, ש. סלאט, פילאדלפיה ; מ. רוגוף, ברונקס ; מורים בוטינסקי, ספרינגפילד, מאס. ; הערי מאטיסון, ניו־יורק ; ש. ישמה, סקיניקטידי, נ. י. ; ג. גולוב, פילאדלפיה ; מאיר א. פיינשטיין, פילאדלפיה ; וויליאם סגל, סקיניקטידי ; איזידור ומאיר קופשטיין, פילאדלפיה ; ה. הולקין, ניו־יורק ; עמנואל פופ, ברוקלין ; ד"ר שמואל הרשמאן, ניו־יורק ; החזן א. מינקובסקי, דיטרויט ; וויל. סילבר, יאנסון סיטי, טינ. ; דוד צירין, גרין־ביי, וויס. ; מ. פ. זולוט, מילבוקי, וויס. ; ש. גורדון, סיראקיוז, נ. י. ; רפאל רוזין, באלטימור ; אייזיק רובין, פיטסבורג ; ש. קארסון, רוציסטיר ; ה. גולדשטיין, וואשינגטון, קונ. ; לואיס יאסנוף, פורטסמוטה, נ. ה. ; י. א. הוסטין, ניו־בריטון, פא. ; ל. בראון, ניו־בריטון, פא. ; מ. קאפלאן, צלסיה, מאס. ;

מרת לואיס סגל, פורטיירזוויל, מונט.; מרת לואיס שיינברג, ניו מאדריד, מונט.; הרמן שטרן, ניו־יורק; מ. גולדין, וויניפג; זאלצמאן וברגמאן, וויניפג; וויליאם לעוויטים, ניו־יורק; א. י. גאליי, מונטריאל; ראוז לבלסקי, רוציסטיר, נ. י.; ב. קאראלונסקי, נוארק, נ. דז.; פ. ברנר, ברוקלין; משה פלדמאן, ברוקלין; ה. גינזבורג, ברוקלין; י. קליין, מונטריאל; הוימאן פילוביץ, וויל. לוין, י. הוזמאן, סומרוויל, נ. דז.; סיימון יפה, גלין וויילד, ניו־יורק; הרב וו. אינוס, מק'קיספורט, פא.; מאיר זאקהיים, שיקאגו; מלך הקבצנים, אוסקאר פיינמאן, שיקאגו; פ. נוביק, שיקאגו; ה. מאלאכובסקי, ניו־יורק; לווינטאל, באלטימור; מארטין פורסייט, לורייז, א.; פ. ארשטיין, סאן־אנטוניה, טקס.; ישראל קווינט, רוקסבורי, מאס.; א. מאירסון, ברוקלין; אברהם פופקו, סיאטל, וואש.; י. וו. אריאל, מיניאפולים; יוסף קאפלוביץ, סיימון גרינברג, ברוקלין; מאקס פוירל, טורונטו; ראובן פוזנר, ניו־יורק; מ. אהרנסון, נוארק, נ. דז.; הרב הנרי ל. ראקוף, פורטלאנד, מיין; ד"ר אווירווין גלמאן, האמבורג, פא.; הרב ע. כהן, ניו־יורק; י. ע. ברודי, מאנציסטיר, נ. ה.; פיליפ פרעס, צאטאנוגא; דוד שפירה, פאסייק, נ. דז.; ש. מזרחי, ניו־יורק; ל' רדנר, ברונקס; יעקב ב. גרוסמאן, ניו־יורק; זאב פישביין, ניו־אלבאני, אינד.; מאקס מוטץ, וואוסטיר, מאס.; א. בייקר, פיטסבורג; וויליאם בראון, פיטסבורג; יעקב טאבאצניק, פילאדלפיה; ש. יעקבסון, צארלסטון, מאס.; ה. וויטפסקי, גראנד ראפידס, מיש.; ש. קראס, פילאדלפיה; מ. י. כהן, סקרינטון, פא.; הרב ש. ווירון, הומסטיד, פא.; י. ל גולד, ניו־הייווין, קונ.; מר וויניט (ע"י ד"ר גלמאן), ניו־יורק; ה. קופלוביץ, ניו־הייווין, קונ.; אברהם יעקבסון, יוטיקא, נ. י.; א. פליישמאן, ניו־הייווין, קונ.; יעקב טיילור, פילאדלפיה; י. הירש, פילאדלפיה; יעקב לאזרון, טרוי, נ. י.; סאול היילבריק, קילבלאנד; אברהם גורדון, טרוי, נ. י.; א. אייזינברג, ניו־בריטון, קונ.; ל. מונסון, סיראקיוז, נ. י.; אברהם וואלובסקי, סיראקיוז, נ. י.

בסך הכל — — — — — — — — — — $ 149.00

סך הכל — — — — — — — — — — $ 849.00

מקודם — — — — — — — — — — $7821.35

הסכום הכללי — — — — — — — — $8670.35

כל מי שרוצה לשלוח כסף בשביל קרן בן־יהודה ישלח אל הגזבר:

ISRAEL MATZ

29 De Kalb Ave., Brooklyn, N. Y.

הננו מברכים את העלמה המצוינה במעשיה מרת מרים הררים בת ר' דוד ופרומה הררים, ליום בואה בברית האירוסין עם הרב בועז כהן, בברכה משולשת: ברכה של אריכת ימים, אושר ועושר.

מרדכי ורוחמה דבורה גודובסקי.

שיקאגו, איל.

מקרב לבי אני מברך את ידידי היקר, העברי הנאמן מר בועז ליכטמאן לארושיו את מרת שושנה סמסון.

תתקיימנה כל תקוותיהם ויזכו לבנות להם בית בארץ־ישראל.

יקותיאל גינצבורג.

מר בועז ליכטמאן ומרת שושנה סמסון, קבלו את ברכתנו הבאה מקרב לבנו.

לאה לאסקר.

אהבה קצנלסון.

מעומק לבי אני נושא ברכה כפולה ומכופלת לידידי העברים בועז ליכטמאן לארוסיו עם העבריה היקרה שושנה סמסון, ושמואל יהודה בארובסקי לנשואיו עם בת־ציון המצוינה והנחמדה שולמית יהודית סוננברג. ינובו בחיים טובים ושמש־האושר תזרח עליהם כל הימים!

ניו־יורק. דניאל פרסקי.

היו חברים ל„קדימה" לשנת תרע"ט

חייב כל אָדם מישראל להשכין ספרים עברים בביתו!

גדול הספר העברי שיש בו לבעליו לא רק תועלת ותענוג ושאר המעלות שמנו חכמים בספר, אלא עוד משמש הוא תרים בפני ההתנוונות התרבותית וההתבוללות. הספר העברי בבית מזכיר חובה לאומית לבעליו, ומחבב את קנינינו הרוחניים על הקטנים, הנעשים רגילים אצל הספרים ובמשך הזמן מתחילים לחשוב אותם לקנינם החמרי והרוחני כאחד.

לפיכך אין יהודי לאומי שיכחיש את חשיבותו של הספר העברי; אולם הכרת ערך הספר לחוד וקניתו בבית־מסחר־הספרים לחוד. בחירת ספרים הגונים וקניתם עבודה היא, שלא כל אָדם טרוד מסוגל לפנות את לבו להן. ומפני כך באה חברת „קדימה" לידי מסקנה זו: יהא כל חובב עברית, שאינו מסתפק בחבה בלבד, חבר להוצאה העברית שנוסדה על־ידי ההסתדרות העברית באמריקה, והוצאה זו בהשתתפות עורכה מר ראובן בריינין תדאג להספיק לחבריה מספר של ספרים עברים חשובים בכל שנה ושנה.

וזה משפט החבר בהוצאת־הספרים „קדימה":

חבר שנתי המשלם שלשה דולארים לשנה ($3.00) מקבל בשנה זו את הספרים האלה, כולם מכורכים: „הנביאים" מאת ד"ר בן־ציון מוסינזון, „תולדות השפה העברית" מאת א. בן־יהודה, „ספורים" מאת י. ד. ברקוביץ, „באיי הים" מאת ד"ר נ. סלושץ, „ארץ־ישראל וישובה" מאת ד"ר מ. שיינקין, „פאן" מאת קנוט האמסון (מתורגם על־ידי מ. ליפסון), „מחיי הארץ" מאת מ. ברנשטיין.

הספרים האלה ישלחו לחותמים בחודש פברואר.

חבר מיוחד המשלם עשרה דולארים לשנה ($10.00) מקבל את הספרים האלה: כתבי שלום־עליכם בעברית בתרגום י. ד. ברקוביץ — חמשה כרכים; כל הספרים הנזכרים למעלה הבאים בחלקו של חבר שנתי; „עיקר הלאומים" מאת ישראל זאנגביל בתרגום א. ש. אורלאנס; „הצופה לבית ישראל" מאת י. ערטר; „נקם ברית" מאת פרץ סמולנסקין; „סוסתי" מאת מנדלי מוכר־ספרים; „חסידות" מאת י. ל. פרץ; „אגדות וספורים" מאת בוקי־בן־יגלי; „אלה כרים" מאת ל. א. אורלוף; „ספורים" מאת י. ח. ברנר; „ספורים מחיי הארץ" מאת מ. ווילקאנסקי; „שירים" מאת מיכ"ל; „שירי עלילה" מאת י. ל. גורדון.

מתקבלת' החתימה מיוחדת על

כתבי „שלום־עליכם" בעברית בתרגום י. ד. ברקוביץ,

שיופיעו בקרוב בחמשה כרכים על נייר משובח ובכריכות בד נהדרות.

המחיר לחותמים $5.00.

תנאי החתימה: 2 דולארים בזמן החתימה ו3 דולארים עם קבלת הספרים C. O. D.

המחיר אחרי צאת הספרים לאור: $8.00.

הכתובת:

"KADIMAH", [illegible] ENUE, NEW YORK CITY.

307 Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.